

علمای لرستان و آیت الله العظمی مرعشی نجفی

میرزا علی سلیمانی بروجردی *

چکیده

نگارنده صد تن از عالمان لرستان را در سه گروه نام برده است: یکم، شاگردان ایشان؛ دوم، مجازین از او؛ سوم، کسانی که هم شاگرد او و هم مجاز از او بوده اند، به سه گونه: اجازه روایت، اجتهاد و امور حسبیه. این مقاله برگرفته از کتابهای دیگر نگارنده در باب علمای لرستان به ویژه کتاب منتشر نشده «علمای لرستان و آیه الله مرعشی نجفی» است. در این کتاب، افزون بر عناوین یادشده، استادان و مشایخ اجازه آیه الله مرعشی از عالمان لرستان، اسناد تعامل میان آنان با او و خاطرات آنها از این مرجع فقید آمده است. نگارنده برای هر یک از صد تن که یاد کرده، شرح حالی مختصر آورده است. منابع نگارنده، علاوه بر کتابها، مصاحبه های متعدد با چهره های علمی معاصر است که در شمار تاریخ شفاهی جای می گیرد.

کلیدواژه ها

مرعشی نجفی، سید شهاب الدین - شاگردان و مجازان؛ عالمان شیعه - لرستان؛ علمای لرستان و آیه الله مرعشی نجفی (کتاب)؛ تاریخ شفاهی حوزه علمیه - مصاحبه ها؛ اجازه روایت؛ اجازه اجتهاد؛ اجازه امور حسبیه.

* پژوهشگر حوزوی و فعال در عرصه شرح حال نگاری.

درآمد

آیت الله العظمی مرعشی نجفی یکی از شخصیت‌های علمی و مراجع چهارگانه^۱ بعد از وفات آیت الله سید حسین طباطبایی بروجردی در قم بود، و در طول عمر شریف خود در تدریس دروس سطح و خارج فقه و اصول و دروس فلسفه، شاگردان فراوانی را تربیت نمود. در عین حال نیز به جرأت می‌توان گفت که شیخ اجازه شیعه در عصر خود به شمار می‌آمد بطوری که تا زمان ایشان هیچ کس به اندازه این مرجع بزرگ، اجازات متعدد در امور حسبیه، روایت و اجتهاد دریافت و برای افراد صادر ننموده است.

در این مقال بر آن هستیم که فهرست و ترجمه‌ای مختصر از شاگردان و مجازان لرستانی ایشان را که بالغ صد شده‌اند، را خدمت خوانندگان عزیز ارائه دهیم. در مقابل اسامی این فهرست، ابتدا شاگرد و یا مجاز بودن شخص مشخص شده و اگر در منابعی تاریخ آن اجازه آمده، تاریخ اجازه را نیز ذکر کرده‌ام. بعد از آن در ذیل هر عنوان مختصری از زندگی آن عالم را بیان نموده‌ام.

در حقیقت این مقاله، مختصری از فصل سوم و چهارم کتاب علمای لرستان و آیت الله العظمی مرعشی نجفی تالیف نگارنده به شمار می‌رود. این کتاب که در حدود بیش از ۶۰۰ صفحه وزیری تنظیم و نگاشته و تقریباً آماده چاپ می‌باشد، شامل فصل‌های ذیل است:
 فصل اول: اساتید لرستانی آیت الله مرعشی نجفی (شامل هفت نفر از علمای لرستان که استاد آن مرجع بزرگ بوده است، می‌باشد)؛

فصل دوم: مشایخ و مجیزین لرستانی آیت الله مرعشی نجفی (شامل سیزده نفر از علمای لرستان می‌باشد که به آیت الله مرعشی اجازه داده‌اند)؛

فصل سوم: شاگردان لرستانی آیت الله مرعشی نجفی (شامل بیش پنجاه نفر از علماء و فضلاء لرستان می‌باشد که نام همه آنها در این مقاله ذکر شده است)؛

فصل چهارم: مجازین لرستانی آیت الله مرعشی نجفی (شامل حدود هفتاد نفر از علماء و فضلاء لرستان می‌باشد که نام همه آنها در این مقاله ذکر شده است)؛

۱ سه مرجع دیگر، عبارت بودند از: آیات عظام: امام خمینی، سید کاظم شریعتمداری تبریزی، سید محمدرضا موسوی گلپایگانی (رضوان الله علیهم).

فصل پنجم: نامه‌های علمای لرستان به آیت الله مرعشی نجفی (شامل نامه‌هایی از حدود ۲۵ نفر از علمای لرستان برای ایشان است که بعضی از افراد بیش از چند نامه دارند)؛
فصل ششم: نامه‌ها و تقاریر آیت الله مرعشی نجفی برای علمای لرستان (شامل نامه‌ها و تقاریظی برای بیش از ده تن از علمای لرستان)؛
فصل هفتم: دیگر اسناد علمای لرستان و آیت الله مرعشی نجفی (شامل شش مورد سند که اعم از تأیید شجره‌نامه، تأیید تقریرات درس، نوشته سنگ قبر و استفتاء و... می‌باشد)؛
فصل هشتم: کلمات آیت الله مرعشی نجفی پیرامون علمای لرستان (شامل عبارات و نوشته‌هایی از آن مرجع بزرگ پیرامون ده تن از علما و بزرگان استان لرستان)؛
فصل نهم: خاطرات علمای لرستان از آیت الله مرعشی نجفی (شامل خاطرات هفت نفر از بزرگان لرستان از آن مرجع بزرگ).

بر آن شدم قبل از آنکه این کتاب را تنظیم نهایی برای چاپ کنم، در طی سه مقاله تحت عنوان ذیل خلاصه‌ای از مطالب آن را به خدمت خوانندگان عزیز تقدیم کنم:
مقاله اول: فهرست شاگردان و مجازان آیت الله العظمی مرعشی نجفی (مقاله حاضر)؛
مقاله دوم: فهرست نامه‌ها، اسناد و خدمات متقابل علمای لرستان و آیت الله العظمی مرعشی نجفی؛

مقاله سوم: فهرست اساتید و مشایخ روایت لرستانی آیت الله العظمی مرعشی نجفی.
در این شماره، یکصد نفر از شاگردان و مجازان آیت الله مرعشی نجفی را معرفی و اعلام می‌داریم هر بزرگواری هر نوع مطلبی در تکمیل این اثر دارد، در اختیار نگارنده قرار دهد، تا بتوانیم اثر کاملتری را در اختیار دوستداران آن بزرگوار قرار دهیم.

۱) امیر محمد حسین علوی طباطبایی بروجردی (شاگرد و مجاز به دو اجازه: امور حسبه و روایت)

آیت الله سید امیر محمد حسین علوی طباطبایی بروجردی فرزند آیت الله سید ابوالقاسم علوی طباطبایی بروجردی در سال ۱۳۰۴ ش در بروجرد به دنیا آمد.

تحصیلات خود را تا دیپلم در زادگاه آموخته و آنگاه به حوزه علمیه قم آمد و تا درجه اجتهاد معلومات خود را نزد بزرگانی چون آیات: سید ابوالقاسم لوی بروجردی، سید محمد باقر سلطانی طباطبایی بروجردی، فکور یزدی، سید حسین طباطبایی بروجردی، آقا روح الله خمینی، سید محمد محقق داماد، سید محمد حسین طباطبایی تبریزی (صاحب المیزان)، میرزا ابوالقاسم نحوی قمی، میرزا محمد علی ادیب، محمد مجاهدی تبریزی، سید شهاب الدین مرعشی نجفی (دروس سطح) تکمیل کرده و به سمت دامادی آیت الله العظمی بروجردی درآمد.

وی بعد از وفات آیت الله بروجردی به تهران رفت و از جمله از علمای طراز اول و مشهور تهران به شمار می‌آمد.
تألیفات: ۱. خاطرات زندگی آیت الله العظمی بروجردی، ۲. تقریرات درس خارج فقه آیت الله بروجردی، ۳. تقریرات درس اصول امام خمینی، ۴. رسالت در عدالت، ۵. تفسیر سوره حمد و مقداری از بقره.

این عالم بزرگوار در ۶ خرداد ۱۳۸۵ ش در تهران دار فانی را وداع و پس از تشییع در قم در حجره طباطبایی‌ها در حرم مطهر حضرت معصومه سلام الله علیها بخاک سپرده شد.^۱

۲) ابوالمجد شیخ الاسلامی بروجردی (شاگرد)

آیت الله شیخ ابوالمجد شیخ الاسلامی بروجردی فرزند شیخ علی شیخ الاسلامی بروجردی در بروجرد به دنیا آمد. تحصیلات مقدماتی را در بروجرد نزد پدر دانشمند خود و مرحوم آیت الله شیخ محمد تقی مطهری آموخته و آنگاه به قم مهاجرت کرد. وی در دروس سطح و خارج خود از آیات: سید شهاب الدین مرعشی نجفی (دروس سطح)، شیخ عبدالکریم حائری یزدی، سید محمد تقی خوانساری، سید محمد حجت تبریزی، شیخ محمد فیض قمی، استفاده کامل را برده و بعد از ورود آیت الله بروجردی به قم از ملازمان درس ایشان گشت. وی در قم تا آخر عمر شریف در محله آذر به اقامه جماعت و تبلیغ و ترویج می‌پرداخت و نهایتاً در ۹ خرداد ۱۳۶۹ ش دار فانی را وداع و در قبرستان «باغ بهشت» قم مدفون گشت.^۲

۱. امیر المؤمنین لیلۃ القدر است، ص ۱۳۰ - ۱۷۰.

۲. علمای گمنام لرستان، ج ۱، ص ۲۳۰ - ۲۴۰.

۳) ابوالقاسم صفری بروجردی (مجاز)

حجت الاسلام و المسلمین شیخ ابوالقاسم صفری بروجردی از فضلالی بروجرد بود و از آیت الله العظمی سید شهاب الدین مرعشی نجفی دارای اجازه بود.^۱

۴) احمد ابوطالبی جاپلقی الیگودرزی خمینی (شاگرد)

حجت الاسلام و المسلمین شیخ احمد ابوطالبی جاپلقی الیگودرزی فرزند شیخ محمد صالح ابوطالبی جاپلقی در سال ۱۳۲۵ ق در اراک به دنیا آمد. پس از طی مراحل اولیه، عمده دروس حوزوی را در اراک نزد برادرش آیت الله میرزا یحیی ابوطالبی جاپلقی الیگودرزی خمینی آموخت، سپس رهسپار قم شد و از محضر آیات: سید حسین طباطبایی بروجردی، حاج آقا روح الله خمینی، سید محمد رضا گلپایگانی و سید شهاب الدین مرعشی نجفی استفاده نمود و در کنار تحصیل به تدریس علوم دینی نیز پرداخت. از فعالیت‌های علمی وی تصحیح کتاب مجمع الفوائد فی الاصول تألیف شیخ فریده الاسلام کاشانی است.

وی در سالهای پایانی عمر بر اثر بیماری خانه نشین بود تا اینکه در روز ۱۲ مهر ۱۳۶۹ ش در سن ۸۶ سالگی در قم درگذشت و پیکرش در قبرستان «باغ بهشت» قم به خاک سپرده شد.^۲

۵) احمد مرتضوی بروجردی (مجاز)

حجت الاسلام و المسلمین شیخ احمد مرتضوی بروجردی از فضلالی بروجرد بود و موفق به اخذ اجازه از آیت الله سید شهاب الدین مرعشی نجفی شده بود.^۳

۶) احمد خیرخواه بروجردی (مجاز)

حجت الاسلام و المسلمین شیخ احمد خیرخواه بروجردی از فضلالی شهر بروجرد بشمار بود و از اجداد وی می‌توان از شیخ نظام الدین و پدر او شیخ قوام الدین و پدر او ملا محمود خیرخواه بروجردی نام برد.

شیخ محمود خیرخواه از آیت الله مرعشی نجفی اجازه اخذ کرده بود.^۴

۱ کتابشناسی توصیفی آیت الله مرعشی نجفی، ص ۱۹۸.

۲ علمای گمنام لرستان، ج ۱۲، ص ۱۲۰ - ۱۲۲.

۳ کتابشناسی توصیفی آیت الله مرعشی نجفی، ص ۲۰۰.

۴ علمای گمنام لرستان، ج ۷، ص ۳۱۴.

۷) احمد احمدی ملایری (شاگرد)

آیت الله دکتر احمد احمدی ملایری بروجردی در سال ۱۳۱۲ ش در روستای (کهکدان) مرز بین ملایر و بروجرد به دنیا آمد. او پس از فرا گرفتن خواندن و نوشتن در زادگاه خود به حوزه علمیه بروجرد آمد و به مدت ۷ سال دروس مقدماتی و مقداری از سطح را نزد آیات: شیخ علی محمد نجفی ونایی بروجردی، شیخ علی جواهری بروجردی، شیخ لطف الله فقهی بروجردی، سید عبدالحسین خندانی بروجردی، شیخ غلام رضا مولانا بروجردی فرا گرفت. وی سپس به حوزه علمیه قم رفت و ادامه دروس سطح را در نزد آیات: سید محمد باقر سلطانی طباطبایی بروجردی، شیخ علی مشکینی به اتمام رسانید و همزمان دروس تفسیر و فلسفه اسلامی را در سطوح عالی (اسفار و شفا) نزد علامه سید محمد حسین طباطبایی تبریزی اخذ کرد. وی در ادامه مباحث خارج فقه و اصول را از آیات عظام: سید حسین طباطبایی بروجردی، سید محمد محقق داماد، سید شهاب الدین مرعشی نجفی فرا گرفت، تا به درجات عالی علم نائل گشت. وی همزمان دکترای فلسفه غرب را از دانشگاه تهران اخذ نمود. دکتر احمدی از سال ۱۳۵۹ ش عضو هیئت علمی دانشگاه تهران بود و فلسفه اسلامی و فلسفه غرب و فلسفه تکمیلی را در سطح دکتری تدریس می نمود.

از جمله آثار او است: ۱. مختارات من نصوص الفلسفة الإسلامية، ۲. نقد تفکر فلسفی غرب (ترجمه)، ۳. بن لایه های شناخت، ۴. تأملات در فلسفه اولی (ترجمه)، ۵. تأسیس ما بعد الطبیعة (ترجمه) را می توان نام برد. وی در صبح ۲۴ رمضان المبارک ۱۴۳۹ ق بر اثر عارضه قلبی دار فانی را وداع و پس از تشییعی باشکوه در تهران و قم در یکی از حجرات حرم حضرت معصومه (س) آرام گرفت.

۸) سید احمد مشرف قمی دورودی (شاگرد)

آیت الله سید احمد مشرف قمی دورودی از علمای بزرگوار قمی بود که سالهای متمادی از محضر مراجع و بزرگان قم از جمله آیت الله العظمی مرعشی نجفی استفاده نمود. وی سالیان متمادی در شهر دورود لرستان سکنی گزیده و به دستور آیت الله بروجردی ریاست حوزه علمیه شهر درود را بر عهده داشت.

او پس از وفات در سال ۱۳۵۳ ش در شهر دورود پیکرش به قم منتقل در قبرستان «شیخان قم» در خاک آرمید.^۱

۹) سید احمد طاهری خرم آبادی (شاگرد)

حجت الاسلام و المسلمین سید احمد طاهری خرم آبادی فرزند سید رحیم در سال ۱۲۸۵ ش در خرم آباد به دنیا آمد. مقدمات علوم دینی را در زادگاه خود نزد آیت الله سید ابوتراب جزایری خرم آبادی آموخت، آنگاه به قم مهاجرت کرد و دروس سطح خارج خود را نزد آیات: سید شهاب الدین مرعشی نجفی (دروس سطح)، شیخ عبدالکریم حائری یزدی، سید ابوالحسن رفیعی قزوینی تکمیل نمود.

وی آنگاه به زادگاه خود بازگشت و تا آخر عمر شریف منشأ خدمات اجتماعی فراوان

گشت.^۲

۱۰) سید احمد علی مفتی جزایری خرم آبادی الاصل (مجاز به اجازه روایت)

آیت الله میر احمد علی مفتی جزایری فرزند آیت الله میر محمد عباس مفتی در ۱۵ ماه رجب سال ۱۳۰۳ ق در شهر «لکهنو» در هندوستان به دنیا آمد. وی از جمله علمای خاندان جزایری خرم آباد بودند که اجدادش پیشتر به کشور هند مهاجرت کرده بودند. او هنوز پنج سال بیشتر عمر نکرده بودند که پدر دانشمند خود را از دست داد.

دروس مقدمات را در همان هندوستان نزد بزرگانی چون: میرزا مهدی لکهنوی، سید نجم حسن نقوی، جعفر حسین لکهنوی آموخت، آنگاه در سال ۱۳۱۸ ق به همراه مادر خود به کربلای معلی مهاجرت نموده و مقداری از سطوح را نزد آیات: سید محمد باقر حجت طباطبایی، سید کاظم بهبهانی، شیخ غلام حسین مرندی حائری، فرا گرفت. وی آنگاه در نجف اشرف رحل اقامت افکنده و تحصیلات عالییه و خارج را نزد آیات: آقا ضیاءالدین عراقی، میرزا حسین خلیلی طهرانی، آخوند ملا محمد کاظم خراسانی، سید محمد کاظم طباطبایی یزدی آموخت و به درجات عالییه اجتهاد نائل آمد.

۱ علمای گمنام لرستان، ج ۷، ص ۷۱-۷۶.

۲ علمای لرستان بعد از آیت الله بروجردی، ج ۱۷، ص ۸۰-۹۰.

وی سپس به زادگاه خود «لکهنو» بازگشته و تا آخر عمر شریف از مدرسین به نامی آن منطقه به شمار می‌آمد و در ضمن به دیگر وظایف دینی نیز می‌پرداخت و مرجع تقلید بخشی از شیعیان آن دیار به شمار می‌آمد.

از آثار او کتاب های زیر است: ۱. رساله عملیه برای مقلدین، ۲. موعظة فاخره، ۳. التقليد، ۴. دیوان کوچکی از اشعار، ۵. تقریرات دروس اصول آخوند محمد کاظم خراسانی، ۶. تقریرات فقه آیت الله محمد کاظم طباطبایی یزدی، ۷. تحفة العوام.
 وی سرانجام در ۷ ذی الحجه سال ۱۳۸۸ ق در لکهنو دار فانی را وداع نمود و در مدرسه «نظامیه» کنار قبر علامه سید نجم حسن نقوی مدفون شد.^۱

(۱۱) ابراهیم بن اسماعیل رشیدی الیگودرزی (مجاز به اجازه امور حسبه و روایت)
 حجت الاسلام و المسلمین سید ابراهیم رشیدی جاپلقی فرزند حجت الاسلام و المسلمین سید اسماعیل رشیدی جاپلقی الیگودرزی از فضلاء الیگودرز بودند که در روستای (رشیدی) در الیگودرز به دنیا آمدند و تحصیلات خود را در آنجا و در قم تکمیل کرده و از مرحوم آیت الله العظمی سید شهاب الدین مرعشی نجفی دارای اجازه نقل روایت و امور حسبه بودند.^۲

(۱۲) ابراهیم فرقانی (مجاز)
 حجت الاسلام و المسلمین میرزا ابراهیم فرقانی از فضلاء استان لرستان بودند که از آیت الله العظمی سید شهاب الدین مرعشی نجفی دارای اجازه بودند.^۳

(۱۳) باقر رشیدی جاپلقی الیگودرزی (شاگرد و مجاز)
 حجت الاسلام و المسلمین سید باقر رشیدی جاپلقی الیگودرزی فرزند سید اسماعیل رشیدی جاپلقی الیگودرزی در روستای «رشیدی» به دنیا آمد، مقدمات را نزد پدر در همان زادگاه خود آموخت و آنگاه به اراک مهاجرت کرد و دروس سطح را نزد مدرسین آنجا از جمله حجت الاسلام و المسلمین شیخ غلام رضا آموخت و آنگاه به قم مهاجرت نمود و چندین

۱ علمای گمنام لرستان، ج ۶، ص ۷۵ - ۷۷.

۲ علمای گمنام لرستان، ج ۱۲، ص ۱۵۱.

۳ کتابشناسی توصیفی آیت الله مرعشی نجفی، ص ۲۱۱.

سال از محضر آیات: سید شهاب الدین مرعشی و سید محمد رضا گلپایگانی دروس فقه و اصول خود را تکمیل کرد و در تاریخ ۲۹ ذی الحجة ۱۳۸۲ ق از استاد خود آیت الله مرعشی نجفی اجازه دریافت نمود.

سپس به تهران، محله «باقرآباد» مهاجرت کرد و تا آخر عمر شریف به تبلیغ واقامه جماعت و... پرداخت، و در همانجا دار فانی را وداع گفت.^۱

۱۴) سید جعفر احمدی طباطبایی بروجردی (شاگرد)

آیت الله سید جعفر احمدی طباطبایی بروجردی مقدمات دروس حوزوی را در زادگاه خود بروجرد نزد پدرش آیت الله سید فخرالدین احمدی طباطبایی بروجردی و آیت الله شیخ اسماعیل عقدائی بروجردی آموخت، سپس در سال ۱۳۵۱ ق به قم مهاجرت کرده و دروس سطح خود را نزد بزرگانی چون آیات: محمد علی ادیب طهرانی، میرزا محمد همدانی، سید محمد باقر سلطانی طباطبایی بروجردی سید شهاب الدین مرعشی نجفی و سید محمد رضا گلپایگانی پی گرفت. وی در ادامه دروس خارج آیات عظام حاج آقا حسین طباطبایی بروجردی، سید صدالدین صدر، سید محمد تقی خوانساری و سید محمد محقق داماد را درک و تحصیلات خود را تکمیل نمود.

وی سالهای متوالی دروس سطح عالی را در حوزه قم تدریس می نمود و از تألیفات ایشان تقریرات درس خارج فقه و اصول آیت الله العظمی بروجردی برجای مانده است. وی داماد آیت الله بروجردی بود و از اعضای کتاب رجال آیت الله بروجردی و از امینان ایشان بشمار می رفت.

عاقبت در سال ۱۳۷۲ ش در ۸۰ سالگی دار فانی را وداع و در حجره شیخ فضل الله نوری در حرم مطهر حضرت معصومه سلام الله علیها بخاک سپرده شد.^۲

۱۵) جعفر زاهد جورابچی شهدی بروجردی (مجاز)

حجت الاسلام والمسلمین شیخ جعفر زاهد جورابچی بروجردی در سال ۱۲۶۹ ش درست

۱ علمای گمنام لرستان، ج ۱۲، ص ۱۶ و ۱۷.

۲ مصاحبه نگارنده با دکتر محمد باقر احمدی طباطبایی بروجردی.

يك سال بعد از مهاجرت پدرش از بروجرد به مشهد مقدس، در آن شهر به دنیا آمد. دروس مقدمات، سطح و خارج را در مشهد مقدس نزد بزرگان علمای عصر از جمله آیات: شیخ محمد تقی شاهرودی، شیخ محمد کاظم دامغانی، شیخ حسن ادیب هروی، شیخ مجتبی قزوینی، میرزا احمد کفائی، شیخ محمد رضا کلباسی، سید یونس اردبیلی، سید محمد هادی میلانی، شیخ سیف الله ایسی، میرزا مهدی آشتیانی و شیخ محمد تقی ادیب نیشابوری، استفاده کامل را نمود.

وی از مدرسین به نام آن شهر به شمار می‌آمدند. از تألیفات وی است: ۱. ایضاح الاشارات (۴ ج)، ۲. خودآموز منظومه (۳ ج)، ۳. روش گفتار، ۴. قواعد صرف و نحو، دستور زبان عربی، ۵. اصول فن خطابه، ۶. تاریخ فن مناظره در یونان و مصر و ایران، ۷. مبانی فن مناظره، ۸. تاریخ ادیان در چین و هند و ایران، ۹. مناظرات حضرت رضا علیه السلام با علمای زردشتی و یهودی و نصرانی، ۱۰. روش پیشوایان، ۱۱. حاشیه بر «شرح اشارات»، ۱۲. حاشیه بر «مکاسب»، ۱۳. حاشیه بر «اسفار»، ۱۴. حاشیه بر «منظومه»، ۱۵. حاشیه بر «کفایة الاصول»، ۱۶. حاشیه بر «شرح فصوص الحکم» حکیم قیصری، ۱۷. حاشیه بر «رسائل» شیخ اعظم انصاری، ۱۸. حاشیه بر «شرح اصول کافی»، ۱۹. جنگ بین الملل، ۲۰. گلشن دانشوران در زندگی نامه دانشمندان، ۲۱. تفسیر سوره یس، ۲۲. تفسیر سوره صافات، ۲۳. تفسیر سوره مومن، ۲۴. اخلاق از نظر اسلام.

وی در سال ۱۳۷۷ ش در مشهد مقدس دار فانی را وداع نمود و در صحن امام رضا علیه السلام در نزدیک قبر شیخ بهائی مدفون گشت.^۱

۱۶) سید جواد موسوی نژاد ابطحی لرستانی (شاگرد)

حجت الاسلام و المسلمین سید جواد موسوی نژاد ابطحی فرزند آیت الله سید محمد علی ابطحی رشیدی لرستانی در سال ۱۳۱۰ ش در روستای «رشیدی» به دنیا آمد، تحصیلات مقدماتی را در زادگاه خود نزد پدر دانشمندش آموخت، آنگاه برای ادامه تحصیلات وارد حوزه علمیه قم شد و دروس سطح را در محضر آیات: شیخ غلام رضا صلواتی اراکی، محمد

۱. علمای لرستان بعد از آیت الله بروجردی، ج ۱۲، ص ۴۰ - ۶۰.

تقی ستوده اراکی، حسین راستی کاشانی تلمذ نمود و در ادامه در دروس آیات: سید کاظم شریعتمداری تبریزی، سید شهاب الدین مرعشی نجفی، سید محمد رضا گلپایگانی و سید محمد صادق روحانی شرکت و مراحل علمی خود را تکمیل کرد.

مشایخ اجازه وی آیات: سید شهاب الدین مرعشی نجفی، آقا روح الله خمینی، شیخ عبدالنبی عراقی و سید محمد رضا گلپایگانی بودند.

وی پس از يك عمر زهد و تقوا و خدمت به مردم منطقه الیگودرز و... در سال ۱۳۹۱ ش در قم دار فانی را وداع نمود و در همین شهر بخاک سپرده شد.^۱

۱۷) سید حسین کاظمینی بروجردی (شاگرد)

حجت الاسلام و المسلمین سید حسین کاظمینی اعرجی بروجردی فرزند آیت الله سید محمد علی کاظمینی بروجردی در سال ۱۳۳۰ ش در بروجرد به دنیا آمد. تحصیلات مقدماتی را نزد پدر دانشمند و آیت الله شیخ محمد تقی مطهری بروجردی در بروجرد آموخت، سپس به قم مهاجرت کرده و دروس سطح را در محضر آیات: سید شهاب الدین مرعشی نجفی، شهید شیخ محمد صدوقی یزدی، سید محمد وحیدی شبستری، شیخ علی اصغر باقری همدانی فرا گرفت.

پس از تکمیل تحصیلات مرسوم حوزوی، به تهران مهاجرت کرده و دروس خارج معقول و منقول را از محضر آیات: میرزا خلیل کمره‌ای، عبدالحسین ذوالریاستین، سید محمد حسین لنگرودی، سید حسن حجت کوه‌کمری، مسعود سلطانی، ابوالقاسم تنکابنی، شیخ حسن سعید تهرانی، شیخ محمد لنگرانی، علی اکبر وحید تهرانی، زین العابدین سرخه‌ای، شیخ محمد تقی جعفری استفاده کامل نمود و در ضمن تحصیل به تبلیغ و اقامه جماعت پرداخت. از تألیفات اوست: ۱. کتاب حکیم، ۲. بارانی در کویر سوخته.^۲

۱۸) سید حسین امیری جاپلقی الیگودرزی (شاگرد و مجاز)

حجت الاسلام و المسلمین سید حسین امیری جاپلقی الیگودرزی فرزند سید میرزا محمد امیری

۱ مصاحبه نگارنده با فرزند ایشان حجت الاسلام و المسلمین سید ابوالحسن موسوی نژاد.

۲ مصاحبه نگارنده با فرزند ایشان حجت الاسلام و المسلمین سید ابوالحسن موسوی نژاد.

جابلقی در روستای «ایوند» از توابع الیگودرز به دنیا آمد. تحصیلات مقدماتی را در زادگاه خود فرا گرفت، و پس از هجرت به قم، دروس برخی بزرگان حوزه از جمله آیت الله مرعشی نجفی را درک و از ایشان اجازه دریافت کرد. او در قم ماندگار شده و از فضلالی حوزه به شمار می‌آید.^۱

۱۹) سید حسن موسوی نژاد ابطحی لرستانی (شاگرد)

حجت الاسلام و المسلمین سید حسن موسوی نژاد ابطحی لرستانی فرزند آیت الله سید محمد علی رشیدی ابطحی لرستانی در روستای «رشیدی» در اطراف الیگودرز به دنیا آمد، تحصیلات مقدماتی را در زادگاه خود نزد پدر دانشمندش آموخت، آنگاه به قم مهاجرت نمود و تحصیلات عالی را در نزد آیات عظام: سید شهاب الدین مرعشی نجفی و سید محمد رضا گلپایگانی به پایان برد، وی از آیت الله مرعشی نجفی دارای اجازه بود.^۲

۲۰) سید حسن اعتصام طباطبایی بروجردی (مجاز)

حجت الاسلام و المسلمین سید حسن اعتصام بروجردی از فضلالی بروجرد بود و موفق به اخذ اجازه از آیت الله مرعشی نجفی شده بود.^۳

۲۱) سید شکرالله طاهری خرم آبادی (مجاز)

حجت الاسلام و المسلمین سید شکرالله طاهری خرم آبادی در سال ۱۳۱۴ ش در خرم آباد به دنیا آمد. تحصیلات مقدماتی و سطح را در زادگاه خود نزد آیات: شیخ علی پناه اشتهاردی، شهید سید اسدالله مدنی تبریزی، حاج آقا روح الله کمالوند خرم آبادی آموخت. آنگاه عازم قم شد و برخی دروس آیت الله سید شهاب الدین مرعشی نجفی را درک و استفاده نمود و از ایشان اجازه دریافت کرده و آنگاه به زادگاه خود بازگشت و تاکنون از مدرسین بارز و با زهد حوزه‌های خرم آباد می‌باشد. وی از مدافعان امام خمینی و مبارزین علیه شاه بود.^۴

۲۲) شکرالله حسینی بروجردی (شاگرد و مجاز به اجازه حسیه و روایت)

۱ علمای گمنام لرستان، ج ۶، ص ۶۹ - ۷۰.

۲ مصاحبه نگارنده با حجت الاسلام و المسلمین سید ابوالحسن موسوی نژاد ابطحی لرستانی.

۳ کتابشناسی توصیفی آیت الله مرعشی نجفی، ص ۲۱۰.

۴ مصاحبه نگارنده با حجت الاسلام و المسلمین سید شکرالله طاهری خرم آبادی.

حجت الاسلام و المسلمین شیخ شکرالله حسینی بروجردی در سال ۱۳۱۶ ش در بروجرد به دنیا آمد. دروس مقدمات و سطح را در بروجرد نزد آیات: سید عبدالحسین خندانی بروجردی، شیخ علی جواهری بروجردی، شیخ احمد فیضی بروجردی به اتمام رساند، آنگاه به قم مهاجرت کرد و سالها از درس آیت الله سید شهاب الدین مرعشی نجفی بهره برد. سپس به بروجرد بازگشت و در ضمن تدریس دروس ادبیات به درس آیات عظام: شیخ علی محمد نجفی ونایی بروجردی و شیخ محمد (کوچک) بروجردی حاضر و استفاده کامل علمی نمود. مشایخ اجازه وی آیات: سید شهاب الدین مرعشی نجفی، سید حسین فقیه سبزواری، سید موسی شبیری زنجان، ناصر مکارم شیرازی، محمد فاضل لنکرانی، شیخ محمد تقی بهجت فومنی، شیخ حسینعلی منتظری بودند.

وی هم اکنون امام جماعت مسجد امیرالمومنین علیه السلام در بروجرد می باشد و نگارنده این سطور دارای اجازه نقل روایت از وی می باشد.^۱

۲۳) صدرالدین سربندی بروجردی اراکی (مجاز)

حجت الاسلام و المسلمین شیخ صدرالدین سربندی بروجردی اراکی در روستای «سربند» در استان لرستان به دنیا آمد و تحصیلات علمی خود را نزد بزرگان حوزه بروجرد و قم تکمیل کرده و از آیت الله مرعشی نجفی به تاریخ سلخ شوال ۱۳۸۰ ق اجازه نقل روایت دریافت نمود.^۲

۲۴) سید فاضل میرنظامی موسوی دورودی (مجاز)

آیت الله سید ابوالفضل (فاضل) میرنظامی دورودی از نوادگان آیت الله علامه سید محمد شفیع جاپلقی بروجردی است که در سال ۱۲۹۰ ش در روستای «امام زاده قاسم» در لرستان به دنیا آمد. مقدمات و مقداری از سطح را در همان زادگاه خود نزد آیات: سید احمد مظلوم جاپلقی و سید محمد حسین بُزداشتی الیگودرزی آموخت و سپس به بروجرد رفت و مدت ۵ سال دروس سطح خود را تکمیل و آنگاه مدت هفت سال از دروس خارج آیت الله سید حسین طباطبایی بروجردی استفاده کامل را نمود، آنگاه به دستور آیت الله بروجردی به زادگاه

۱ مصاحبه نگارنده با حجت الاسلام و المسلمین شیخ شکرالله حسینی بروجردی.

۲ کتابشناسی توصیفی آیت الله العظمی مرعشی نجفی، ص ۲۲۵.

خود بازگشت و در آنجا حوزه علمی کوچکی تشکیل داد.

وی پس از سال ها با دعوت آیت الله سید احمد مشرف قمی دورودی به دورود دعوت و از مدرسین مهم و عالی رتبه و سطح آن حوزه به شمار آمد و بعد از وفات آیت الله مشرف ریاست حوزه علمیه دورود را تا اواخر عمر به عهده داشت و بعد از انقلاب نیز امام جمعه موقت آن شهر بود.

مشایخ او آیات: سید حسین طباطبایی بروجردی، شیخ علی محمد نجفی ونایی بروجردی، سید احمد خوانساری، آقا روح الله خمینی، سید شهاب الدین مرعشی نجفی سید محمد رضا گلپایگانی و شیخ محمد علی اراکی بودند.
متأسفانه اصل اجازات وی بنا بر فرموده خود، در نقل و انتقالات از بین رفته و موجود نمی باشد. کتابی به نام کشکول از ایشان باقی مانده است.

وی سرانجام در سال ۱۳۸۵ ش دار فانی را وداع و در قبرستان عمومی شهر دورود آرمید.^۱

۲۵) فاضل مقدس جعفری بروجردی (مجاز)

حجت الاسلام و المسلمین حاج آقا فاضل مقدس جعفری بروجردی فرزند آیت الله شیخ هادی مقدس جعفری بروجردی و نوه شیخ علی نقی مقدس جعفری بروجردی می باشد، در بروجرد به دنیا آمد و تحصیلات خود را در زادگاه خود به انجام رسانید. وی در آنجا دارای محضر عقد ازدواج بود و از برخی از مراجع از جمله آیت الله مرعشی نجفی اجازه دریافت کرده بود. او اهل منبر و محراب و خطابه و روضه و دیگر وظایف دینی در شهر بود و عاقبت نیز در شهر بروجرد دار فانی را وداع و در آنجا مدفون شد.^۲

۲۶) علی اجتهادی جاپلی الیگودرزی خمینی (شاگرد)

آیت الله شیخ علی اجتهادی الیگودرزی فرزند آیت الله ملا عبدالله اجتهادی الیگودرزی در اواسط قرن چهاردهم در روستای «مُجیان» در اطراف الیگودرز به دنیا آمد. مقدمات علوم دینی را در زادگاه خود نزد پدر دانشمندش آموخت، آنگاه به قم مهاجرت کرد و دروس سطح

۱ مصاحبه نگارنده با آیت الله سید فاضل میرنظامی دورودی .

۲ علمای گمنام لرستان، ج ۶، ص ۱۲۸ - ۱۳۰.

و خارج را از آیات: سید حسین طباطبایی بروجردی، شیخ محمد علی اراکی، سید محمد رضا گلپایگانی، سید علی یشربی کاشانی، سید محمد حجت تبریزی، آقا روح الله خمینی و سید شهاب الدین مرعشی نجفی تکمیل و به درجات عالییه نائل آمد. وی همزمان در دانشگاه معقول و منقول تهران نیز تحصیلات دانشگاهی عالییه را کسب نمود.

از تألیفات او تقریرات خارج فقه آیات عظام: سید حسین طباطبایی بروجردی و سید محمد رضا گلپایگانی و خارج اصول آیت الله شیخ محمد علی اراکی می باشد.

آنگاه به زادگاه خود الیگودرز بازگشت و تا آخر عمر شریف به تبلیغ و تدریس و اقامه جماعت و دیگر وظایف دینی پرداخت. وی سرانجام در دوم آذر ماه ۱۳۸۳ ش در الیگودرز دار فانی را وداع نموده و در قبرستان «چقا» آن شهر بخاک سپرده شد.^۱

۲۷) علی بابایی خرم آبادی (شاگرد و مجاز)

آیت الله شیخ علی بابایی خرم آبادی در سال ۱۳۱۲ ش در خرم آباد زاده شد. تحصیلات مقدماتی را در زادگاه خود آموخت، آنگاه به قم مهاجرت کرده و متون سطح خود را تکمیل و دروس خارج مراجع بزرگ وقت از جمله آیات: آقا روح الله خمینی، سید شهاب الدین مرعشی نجفی و سید محمد رضا گلپایگانی را درک و از همه اساتید خود اجازه دریافت نمود.

وی در ادامه به شهر پل دختر در استان لرستان مهاجرت کرد و حوزه علمیه آن شهر را تاسیس و تا آخر عمر شریف به تربیت طلاب و دیگر وظایف دینی اشتغال داشت. وی از مبارزان مشهور و مهم علیه شاه در لرستان به شمار می آمد.

سرانجام وی در ۹ فروردین ۱۳۹۶ ش در بیمارستان فیروزگر تهران دار فانی را وداع و پس از تشییع در پل دختر مدفون گشت.^۲

۲۸) علی آل کاظمی موموندی نورآبادی (شاگرد و مجاز به اجازه در امور حسیه)

آیت الله شیخ علی آل کاظمی لرستانی فرزند آیت الله شیخ فرج الله کاظمی موموندی نورآبادی لرستانی در سال ۱۳۱۵ ش در هرسین به دنیا آمد. مقدمات را در زادگاهش نزد

۱ علمای لرستان بعد از آیت الله العظمی بروجردی، ج ۵، ص ۱۰۵-۱۲۰.

۲ مصاحبه نگارنده با خواهر زاده ایشان جناب آقای نظری.

والد دانشمند خود فرا گرفت، آنگاه به خرم آباد رفت و يك سال از محضر آیت الله حاج آقا روح الله کمالوند استفاده نمود. در سال ۱۳۳۹ ش به قم مهاجرت کرد و دروس سطح خود را در نزد آیات: شیخ محمد رضا آدینه و ند خرم آبادی، شیخ رحمت الله فشارکی، شیخ غلام رضا صلواتی اراکی، شیخ ابوالقاسم خزعلی بروجردی، سید محمد باقر سلطانی طباطبایی بروجردی، شیخ محمد فاضل لنکرانی و شیخ حسین نوری همدانی تکمیل نمود.

آنگاه دروس خارج خود را از آیات: سید شهاب الدین مرعشی نجفی، سید محمد رضا گلپایگانی، سید کاظم شریعتمداری تبریزی، شیخ محمد علی اراکی و آقا روح الله خمینی پی گرفت. همچنین علوم معقول (دروس اسفار) از آیت الله جوادی آملی فرا گرفت.

او بیش از صد و بیست کتاب و رساله را تألیف و یا ترجمه نموده که فهرست آنها در این مختصر نمی گنجد. از مشایخ وی می توان از آیات: سید شهاب الدین مرعشی نجفی، سید محمد رضا گلپایگانی، شیخ محمد علی اراکی، آقا روح الله خمینی و سید علی خامنه‌ای نام برد. وی اجازاتی برای این نگارنده صادر و دو تقریظ نیز بر کتاب علمای لرستان بعد از آیت الله بروجردی نگاشته است.

او در ۹ شهریور ۱۳۹۴ ش در تهران دار فانی را وداع نمود و پس از تشییع در تهران و نورآباد لرستان، در قبرستان گلزار شهدای علی بن جعفر علیه السلام قم در کنار مزار مادر خود آرامید.^۱

۲۹) علی گوشکی بروجردی (مجاز)

حجت الاسلام و المسلمین شیخ علی گوشکی بروجردی از فضلاء مقیم بروجرد بود که از برخی مراجع از جمله آیت الله مرعشی نجفی دارای اجازه بود. وی به سال ۱۳۲۲ ش در بروجرد دار فانی را وداع و در قبرستان جدید مدفون گشت و بر سنگ مزار وی آمده است:

(آرامگاه مرحوم مشهدی شیخ علی گوشکی فرزند مرحوم شیخ لطفه تاریخ فوت ۱۳۲۲

شمسی).^۲

۱ مصاحبه نگارنده با آیت الله شیخ علی آل کاظمی نورآبادی .

۲ علمای گمنام لرستان، ج ۱۳، ص ۱۲۰.

۳۰) علی طاهری الشتری خرم آبادی (شاگرد)

آیت الله شیخ علی طاهری خرم آبادی مشهور به «شیخ علی لُر» یکی از فضیلاي معروف خرم آبادی مقیم قم بود که در خرم آباد به دنیا آمد. وی پس از طی دروس مقدمات در خرم آباد، دروس سطح و خارج خود را در قم نزد علما و بزرگان وقت آموخت، که از جمله اساتید وی می توان به آیات: سید حسین طباطبایی بروجردی، سید شهاب الدین مرعشی نجفی و سید محمد رضا گلپایگانی اشاره نمود. ایشان در قم دار فانی را وداع نمود و در همین شهر بخاک سپرده شد.^۱

۳۱) علی رشیدی الیگودرزی (شاگرد و مجاز)

حجت الاسلام و المسلمین شیخ علی رشیدی الیگودرزی از فضیلاي الیگودرز بود. مشایخ آیات: سید حسین طباطبایی بروجردی، آقا روح الله خمینی، سید محمد تقی خوانساری و سید شهاب الدین مرعشی نجفی بودند. وی از مدرسین حوزه علمی منطقه الیگودرز و ازنا و مبلغین به نام آن منطقه بود.^۲

۳۲) سید علی حسینی بهشتی بروجردی (شاگرد)

آیت الله سید علی حسینی بهشتی بروجردی در سال ۱۳۰۰ ش در بروجرد به دنیا آمد. دروس مقدمات را در بروجرد آموخت، آنگاه به قم مهاجرت و از اساتید معروف قم آیات: سید حسین طباطبایی بروجردی، سید محمد رضا گلپایگانی و سید شهاب الدین مرعشی نجفی بهره فراوان علمی برد.

وی از طرف مراجع قم به «اسلام آباد غرب» مهاجرت و به تبلیغ، تدریس و انجام امور دینی پرداخت، و در اوائل جنگ بر اثر بمب های دشمن بعثی، همسر و تمام اعضای خانواده خود را از دست داد. بعدها برای امر تبلیغ و تدریس به «شاه آباد» تهران مهاجرت نمود و تا آخر عمر شریف به وظایف دینی همت گمارد.

وی در ۵ آذر سال ۱۳۸۰ ش در تهران دار فانی را وداع گفت و پس از تشییع در تهران و قم، در قبرستان «باغ بهشت» قم آرمید.^۳

۱ علمای لرستان بعد از آیت الله بروجردی، ج ۱۷: ص ۶۰ - ۷۵.
۲ علمای گمنام لرستان، ج ۱۲، ص ۱۲۰.
۳ علمای لرستان بعد از آیت الله بروجردی، ج ۹، ص ۱۲۰ - ۱۳۵.

۳۳) سید علی شریفی خرم آبادی (مجاز)

حجت الاسلام و المسلمین شیخ علی شریفی خرم آبادی بروجردی فرزند شیخ محمد نبی خرم آبادی از فضلاء مقیم بروجرد بود. وی که متولد سال ۱۳۱۷ ش در خرم آباد بود، در تاریخ چهارم آذر ماه ۱۳۵۹ ش در بروجرد دار فانی را وداع و در همان شهر آرمید.^۱

۳۴) علی میرزا رضانی جاپلقی الیگودرزی (شاگرد و مجاز)

آیت الله شیخ علی میرزا رضانی جاپلقی الیگودرزی در سال ۱۲۸۲ ش در روستای «گاو یار» از توابع الیگودرز به دنیا آمد. تحصیلات مقدماتی را در زادگاه خود گذراند، سپس به قم مهاجرت نموده و دروس سطح و خارج را از محضر بزرگانی چون آیات: سید محمد تقی خوانساری، سید حسین طباطبایی بروجردی و شیخ عبدالکریم حائری یزدی، کسب فیض نمود تا اینکه به درجات عالی رسید. از مشایخ وی می توان از آیت الله مرعشی نجفی نام برد. پس از تکمیل تحصیلات به زادگاه خود بازگشت و تا آخر عمر شریف به تبلیغ و تدریس و وظایف دینی پرداخت.

سرانجام وی به سال ۱۳۴۳ ش دار فانی را وداع و پس از تشییع در قبرستان «ابوحسین» در قم بن خاک سپرده شد.^۲

۳۵) علی میرزا جاپلقی الیگودرزی (مجاز)

آیت الله شیخ علی میرزا جاپلقی الیگودرزی از شاگردان و مجازین از آیت الله مرعشی نجفی بود. وی از فضلاء جاپلقی مقیم قم بوده و پس از رحلت پیکرش را در قبرستان «ابوحسین» در بخش انتهایی «بقعه العلما» بن خاک سپردند. لازم به ذکر است، وی غیر از آیت الله شیخ علی میرزا رضانی جاپلقی هست.^۳

۳۶) عبدالرحیم نیری بروجردی (شاگرد و مجاز)

آیت الله شیخ عبدالرحیم نیری بروجردی فرزند آیت الله شیخ محمد حسین نیری بروجردی

۱ علمای گمنام لرستان، ج ۱۴، ص ۱۲۰.

۲ علمای لرستان بعد از آیت الله بروجردی، ج ۱۱، ص ۵۰ - ۶۵.

۳ کتابشناسی توصیفی آیت الله مرعشی نجفی، ص ۲۴۲.

در سال ۱۳۲۰ ق در بروجرد به دنیا آمد. تحصیلات مقدماتی را نزد پدر دانشمندش در بروجرد گذراند، آنگاه به قم مهاجرت کرده و دروس سطح و خارج خود را نزد مراجع بزرگی چون آیات: سید حسین طباطبایی بروجردی، سید شهاب الدین مرعشی نجفی، سید کاظم شریعتمداری تبریزی، سید محمد رضا گلپایگانی و شیخ محمد علی اراکی تکمیل و به درجات عالیّه نائل آمد.

از مشایخ اجازه وی می توان از آیات: سید حسین طباطبایی بروجردی، سید محمد رضا گلپایگانی، سید شهاب الدین مرعشی نجفی و سید عبدالهادی شیرازی نام برد.

برخی تألیفات ایشان عبارت اند از: ۱. تصحیح ایضاح الفوائد، ۲. فتاوی العلمین ابن عقیل و علی بن بابویه قمی، ۳. مجموعه فتاوی ابن جنید، ۴. انتخابی از معجزات چهارده معصوم (۲ ج)، ۵. زندگانی حضرت فاطمه (س) (۲ ج)، ۶. اخلاقیات (۲ ج)، ۷. سیره الامام علی علیه السلام، ۸. مستحبات و مکروهات احکام شریعت (۳ ج)، ۹. المهدی الامام الثانی عشر.

سرانجام وی در ۲۴ ذی القعدة ۱۴۱۲ ق در سن ۹۴ سالگی دارفانی را وداع و در یکی از مقابر مجاور قبرستان نوقم آرمید.^۱

۳۷) عبدالرحیم بیرانوندی خرم آبادی (مجاز)

حجت الاسلام و المسلمین شیخ عبدالرحیم بیرانوندی خرم آبادی از فضلالی شهر خرم آباد بود و از آیت الله مرعشی نجفی اجازه اخذ کرده بود.^۲

۳۸) سید عبدالمطلب جزایری آل مهدی خرم آبادی الاصل (شاگرد)

آیت الله سید عبدالمطلب آل مهدی جزایری خرم آبادی الاصل فرزند آیت الله سید یونس جزایری در سال ۱۲۹۳ ق در سوسنگرد به دنیا آمد. در کودکی پدر خود را از دست داد و در ۱۰ سالگی همراه عموی خود آیت الله سید عبدالله جزایری راهی نجف اشرف شده و دروس مقدمات و سطح را نزد عموی دانشمند خود و آیت الله شیخ محمد طاهر آل شبیر خاقانی

۱ علمای لرستان بعد از آیت الله بروجردی، ج ۱۱، ص ۶۰ - ۷۵.

۲ کتابشناسی توصیفی آیت الله مرعشی نجفی، ص ۲۳۰.

گذراند. آنگاه در دروس خارج فقه و اصول آیات: سید ابوالحسن اصفهانی، میرزا عبداللّه شیرازی و سید ابوالقاسم خویی شرکت جسته و به درجات عالیّه نائل آمد. وی سپس به قم مهاجرت کرد و پس از گذراندن دروس آیات: سید شهاب الدین مرعشی نجفی و سید محمد رضا گلپایگانی، به زادگاه خود بازگشت و به امر تبلیغ و تدریس و دیگر وظایف دینی پرداخت. تألیفات ایشان عبارت اند از: ۱. المجالس الحسینیة، ۲. تفسیر آیات الکنون، ۳. شرح معالم الاصول، ۴. تقریرات فقه آیت اللّه سید علی بهبهانی رامهرمزی، ۵. کتاب فی الاخلاق. مشایخ اجازه وی آیات: سید محمد هادی میلانی، سید محسن حکیم، سید علی بهبهانی رامهرمزی، شیخ محمد رضا آل یاسین، سید حسین طباطبایی بروجردی، سید ابوالقاسم خویی، سید محمد رضا گلپایگانی، شیخ جعفر انصاری دزفولی، شیخ محمد طه نجف، سید ابوالحسن اصفهانی، سید محمد حجت نبریزی و سید عبداللّه شیرازی بودند. سرانجام وی در ۱۶ مهر ۱۳۷۳ ش در اهواز دار فانی را وداع نموده و در قبرستان «خاک فرج» در قم بخاک سپرده شد.^۱

۳۹) سید عبداللّه طاهری خرم آبادی (شاگرد)

حجت الاسلام و المسلمین سید عبداللّه طاهری خرم آبادی در سال ۱۳۳۰ ش در روستای «سراب نیلوفر»^۲ در اطراف خرم آباد به دنیا آمد. دروس ابتدایی را همانجا گذراند و در سال ۱۳۴۴ ش پس از هجرت به قم، دروس حوزوی را شروع نمود، او دروس خارج را نزد آیات: حاج آقا روح الله خمینی، سید شهاب الدین مرعشی نجفی، سید محمد رضا گلپایگانی، شیخ حسین وحید خراسانی و شیخ محمد فاضل لنکرانی تکمیل نمود. مشایخ اجازه وی آیات: سید محمد رضا گلپایگانی و حاج آقا روح الله خمینی بودند. وی در ۱۴ مهر ماه ۱۳۸۵ ش در سن ۵۵ سالگی در قم دار فانی را وداع نمود، پیکرش به زادگاهش منتقل و در قبرستان امام حسن عسکری علیه السلام مدفون شد.^۳

۱ علمای لرستان بعد از آیت اللّه بروجردی، ج ۱۱، ص ۹۰ - ۱۱۰.

۲ لازم به ذکر است روستای دیگری به نام «سراب نیلوفر» نیز در استان کرمانشاه وجود دارد که گاهی این دو با هم مشتبه می شوند.

۳ علما در روشنائی تاریخ، ص ۱۲۲۰.

۴۰) سید عبدالله الیاسی خرم آبادی (مجاز)

حجت الاسلام و المسلمین سید عبدالله الیاسی خرم آبادی از خطباء و فضلاء و علمای خرم آباد بود و از مجازین از آیت الله مرعشی نجفی شمرده می شد.^۱

۴۱) عبدالله میرزایی واعظ الیگودرزی (شاگرد و مجاز)

آیت الله شیخ عبدالله میرزایی واعظ الیگودرزی فرزند شیخ احمد میرزایی اشرف آبادی الیگودرزی در روستای «چغاظم» در اطراف الیگودرز به دنیا آمد. تحصیلات مقدماتی را نزد پدر خود آموخت، آنگاه برای تکمیل دروس سطح و خارج به قم مهاجرت نموده و محضر بزرگانی چون آیات: سید حسین طباطبایی بروجردی، شیخ عبدالنبی عراقی، شیخ میرزا احمد خوانساری، سید شهاب الدین مرعشی نجفی را درک و به درجات عالیہ علمی نائل آمد. وی در جریان حمله به فیضیه دچار بیماری شده، قم را ترک و به زادگاه خود بازگشت و به تدریس، تبلیغ و دیگر وظایف دینی دیگر پرداخت. مشایخ اجازه ایشان عبارت اند از آیات: شیخ میرزا احمد خوانساری، سید کاظم شریعتمداری تبریزی و شیخ عبدالنبی عراقی. عاقبت در ۲۲ مرداد سال ۱۳۶۴ ش در الیگودرز بر اثر سکته قلبی وفات نمود و در قبرستان «ده تیرانی» همان شهر مدفون شد.^۲

۴۲) شهید شیخ عبدالحسین مبشر خرم آبادی (شاگرد)

آیت الله شهید شیخ عبدالحسین مبشر خرم آبادی در سال ۱۳۲۵ ش در روستای «سیاهپوش» از اطراف الشتر لرستان به دنیا آمد، پس از تحصیلات دانشگاهی و کسب مدرک فوق دیپلم در لرستان به دروس حوزوی روی آورد و مقدمات و سطح را در خرم آباد زیر نظر آیت الله حاج آقا روح الله کمالوند آموخته، عازم قم گردید و ادامه دروس سطح و سپس خارج را از محضر آیات: سید محمد باقر سلطانی طباطبایی بروجردی، حاج آقا روح الله خمینی، سید شهاب الدین مرعشی نجفی و سید محمد رضا گلپایگانی فرا گرفت. او از مبارزین علیه شاه در قبل از انقلاب بود و بعد از پیروزی نیز مسؤولیت هایی را بر عهده گرفت و عاقبت نیز در ۶ مهر ماه ۱۳۶۰ ش توسط منافقین ترور و به شهادت رسید.^۳

۱ کتابشناسی توصیفی آیت الله مرعشی نجفی، ص ۲۲۹.

۲ علمای لرستان بعد از آیت الله بروجردی، ج ۱۱، ص ۱۲۰ - ۱۴۰.

۳ علمای گننام لرستان، ج ۱۹، ص ۴۳ - ۵۰.

۴۳) سید عبدالحسین حسینی بهشتی بروجردی (شاگرد)

آیت الله سید عبدالحسین حسینی بهشتی بروجردی معروف به «ثقة المحدثین» در سال ۱۳۴۴ ق در بروجرد به دنیا آمد. دروس مقدمات را در بروجرد تکمیل، آنگاه همراه برادر خود آیت الله سید علی بهشتی بروجردی وارد حوزه علمیه قم شد. پس از گذراندن دروس سطح، دروس خارج خود را نزد آیات: سید حسین طباطبایی بروجردی، سید شهاب الدین مرعشی نجفی و سید محمد رضا گلپایگانی تکمیل نمود.

وی، که خود از علما و مدرسین حوزه علمیه قم بشمار می رفت، در سال ۱۴۱۹ ق دار فانی را وداع و در قبرستان «شیخان» قم در خاک آرمید.^۱

۴۴) عباس گنجی پور بروجردی الیگودرزی (مجاز)

حجت الاسلام و المسلمین عباس گنجی پور بروجردی الیگودرزی از فضلاء بروجردی، مقیم الیگودرز بود و در همان آنجا دار فانی را وداع نمود و پس از تشییع در قبرستان «گلزار شهدای» قم در خاک آرمید. بر روی سنگ مزار ایشان اینگونه آمده است:

مرقد شریف حضرت حجت الاسلام و المسلمین حاج شیخ عباس گنجی پور حاکم شرع الیگودرز که در حین انجام وظیفه در آخرین روز ماه مبارک رمضان سنه ۱۴۰۵ ق مطابق با ۲۹ خرداد ۱۳۶۴ ش در سن ۵۲ سالگی به لقاء الله پیوست. روانش شاد و یادش گرامی باد). وی از آیت الله سید شهاب الدین مرعشی نجفی اجازه ای دریافت نموده بود.^۲

۴۵) عباسعلی جانقدری جاپلقی (مجاز)

حجت الاسلام عباسعلی جانقدری جاپلقی الیگودرزی از اهالی روستای «جانقدر» الیگودرز و از فضلاء آن شهر بشمار بود. وی موفق به اخذ اجازه از آیت الله مرعشی نجفی شده بود.^۳

۱ همان، ج ۱۲، ص ۱۲۳ - ۱۳۰.

۲ همان، ج ۷، ص ۱۲۰ - ۱۲۲.

۳ کتابشناسی توصیفی آیت الله مرعشی نجفی، ص ۲۲۸.

۴۶) سید عمادالدین بن ابوتراب جزایری خرم آبادی (شاگرد و مجاز)

حجت الاسلام و المسلمین سید عمادالدین جزایری خرم آبادی فرزند آیت الله سید ابوتراب جزایری خرم آبادی از علما و فضیلاي خرم آباد بود، در ابتدای کار، تحصیلات خود را در خرم آباد و قم نزد بزرگان آن دیار از جمله: پدر دانشمندش، آیت الله شیخ روح الله کمالوند خرم آبادی و آیت الله سید شهاب الدین مرعشی نجفی فراگرفته و به زادگاه خود بازگشت و تا آخر عمر شریف به تدریس و اقامه جماعت و دیگر خدمات علمی و اجتماعی پرداخت.

او از آیت الله مرعشی نجفی اجازه دریافت بود.

سرانجام وی در سال ۱۳۹۵ ش در خرم آباد دار فانی را وداع گفت و در همان شهر بخاک

سپرده شد.^۱

۴۷) سید عمادالدین بن محمد جزایری خرم آبادی (مجاز)

آیت الله سید عمادالدین جزایری خرم آبادی فرزند آیت الله سید محمد جزایری خرم آبادی می باشد که در خرم آباد به دنیا آمد. پس از تحصیلات در زادگاه خود و سپس در قم و نجف اشرف به خرم آباد بازگشت و از سال ۱۳۴۴ ش به جای پدر دانشمند خود در مسجد بازار به تبلیغ و اقامه جماعت و دیگر وظایف دینی پرداخت. وی به تاریخ سوم صفر ۱۳۸ ق اجازه ای از آیت الله مرعشی نجفی دریافت کرده بود.

وی در ۲۰ آبان ماه ۱۳۷۴ ش در خرم آباد، دار فانی را وداع گفت.^۲

۴۸) شیخ عزیزالله علیمردانیان نهاوندی لرستانی (شاگرد و مجاز)

آیت الله شیخ عزیزالله علیمردانیان نهاوندی لرستانی در سال ۱۳۲۵ ق در نهاوند به دنیا آمد، جدش از خوانین لرستان بود که در نهاوند سکنی گزیده بود. وی دروس مقدمات را در زادگاه خود گذراند، آنگاه عازم قم شد و ادامه دروس مقدمات و سطح خود را نزد آیات: سید مهدی کشفی بروجردی، میرزا محمد علی ادیب، شیخ حسن فاضل، شیخ محمد علی حائری قمی، سید احمد خوانساری، سید محمد رضا گلپایگانی و سید شهاب الدین مرعشی نجفی پی گرفت.

۱ علمای گمنام لرستان، ج ۱۳، ص ۴۴.

۲ همان، ج ۱، ص ۴۴ - ۵۰.

آنگاه در دروس خارج آیات: شیخ عبدالکریم حائری یزدی، سید محمد تقی خوانساری، سید محمد حجت تبریزی و سید صدرالدین صدر، شرکت و به مراتب عالی‌ه اجتهاد نائل آمد. وی در سال ۱۳۲۳ ش به نیاوند بازگشته و تا آخر عمر به اقامه جماعت، تدریس و انجام وظایف دینی پرداخت و عالمی نمونه در عصر خود بود.

بعضی از مشایخ اجازه وی عبارت اند از آیات: سید شهاب الدین مرعشی نجفی، سید ابوالحسن اصفهانی، سید عبدالهادی شیرازی، سید صدرالدین صدر و سید محمد حجت تبریزی.

وی که در نیاوند منشأ خدمات بسیار اجتماعی بود، سرانجام در سال ۱۳۶۱ ش در هنگام سفر در زنجان دار فانی را وداع گفت، پیکرش به قم منتقل و پس از تشییع در حرم حضرت معصومه (س) بخاک سپرده شد.^۱

۴۹) سید عنایت الله علوی خوانساری الیگودرزی (مجاز به اجازه حسبیه و روایت)
 حجت الاسلام و المسلمین سید عنایت الله علوی خوانساری الیگودرزی، نوه آیت الله سید محمد مهدی علوی خوانساری، از خاندان معروف علوی خوانسار بود و در همان شهر به دنیا آمد. تحصیلات مقدماتی و سطح و خارج را در نزد علمای خوانسار، همچون آیات: سید حسین علوی خوانساری، سید محمد علی ابن الرضا خوانساری، سید مهدی غضنفری خوانساری و... آموخت و سالیان متمادی در مدرسه آیت الله علوی خوانسار به تدریس دروس مقدمات و سطح پرداخت. پس از آن زادگاه خود را ترك و به الیگودرز هجرت نموده و تاکنون نزدیک به سی سال است که در این شهر سکنی گزیده و از ائمه جماعت و خطباء و فضلاء و مدرسین شهر الیگودرز به شمار می آید.

وی اجازه ای از آیت الله سید شهاب الدین مرعشی نجفی دریافت کرده بود.^۲

۵۰) سید عنایت الله زین الدینی جاپلگی الیگودرزی (مجاز)

آیت الله سید عنایت الله زین الدینی رشیدی جاپلگی در روستای «رشیدی» الیگودرز به دنیا

۱ علمای لرستان بعد از آیت الله بروجردی، ج ۱۸، ص ۲۰۰ - ۲۴۳.

۲ مصاحبه نگارنده با حجت الاسلام و المسلمین سید عنایت الله علوی خوانساری الیگودرزی.

آمد، تحصیلات خود را در زادگاه آغاز و آنگاه برای تکمیل معلومات خود به اراک مهاجرت کرد. پس از اتمام تحصیلات، در اراک ماندگار شد و به تدریس و تبلیغ پرداخت. او از آیت الله مرعشی نجفی دارای اجازه بود.

سرانجام وی در اراک دار فانی را وداع و در همان شهر بخاک سپرده شد.^۱

۵۱) سید عطاء الله زین الدینی جاپلقی الیگودرزی (شاگرد و مجاز)

حجت الاسلام و المسلمین سید عطاء الله زین الدینی رشیدی الیگودرزی فرزند سید عنایت الله زین الدینی رشیدی الیگودرزی، در روستای «رشیدی» در اطراف الیگودرز در خاندان سیادت و تقوا به دنیا آمد. تحصیلات خود را در زادگاهش آغاز و پس از مهاجرت به قم، نزد بزرگانی همچون آیت الله مرعشی نجفی تکمیل و در ذیحجه ۱۳۸۰ ق از ایشان اجازه دریافت نمود.

وی در سال ۱۳۹۴ ش در قم دار فانی را وداع نمود و در قبرستان روبری گلزار شهدای قم

بخاک سپرده شد.^۲

۵۲) غلام رضا مولانا بروجردی (شاگرد و مجاز به دو اجازه امور حسبه و روایت)

آیت الله شیخ غلام رضا مولانا بروجردی فرزند شیخ علی اکبر مولانا بروجردی به سال ۱۳۰۶ ش در بروجرد به دنیا آمد، دروس مقدمات و سطح را در بروجرد نزد آیات: سید محسن شریعتمداری بروجردی، میرزا لطف الله فقهی بروجردی، سید عبدالحسین خندانی بروجردی، شیخ علی جواهری بروجردی، شیخ محمد غروی بروجردی، شیخ بهاءالدین حجتی بروجردی و سید اسماعیل گلپایگانی بروجردی آموخت و برای ادامه تحصیلات به قم مهاجرت کرد. وی در دروس خارج آیات: سید شهاب الدین مرعشی نجفی و سید محمد رضا گلپایگانی شرکت جست، و سپس به مدت یک سال به نجف اشرف رفته و از محضر آیت الله سید ابوالقاسم خویی به صورت پراکنده استفاده نمود و پس از مراجعت به بروجرد، از درس آیات: شیخ علی محمد نجفی ونایی بروجردی و سید علی بهبهانی رامهرمزی بهره های

۱ علمای گمنام لرستان، ج ۶، ص ۶۱ - ۶۳.

۲ همان، ج ۶، ص ۶۲ - ۶۶.

فراوانی برد. وی در خطابه و منبر شهرتی بسزا در داخل و خارج از کشور داشت. از مشایخ اجازه او می توان از آیات: شیخ آقا بزرگ طهرانی، شیخ لطف الله صافی گلپایگانی، سید محمد رضا گلپایگانی، سید عبدالهادی شیرازی، سید شهاب الدین مرعشی نجفی، سید کاظم شریعتمداری تبریزی، سید محمد روحانی قمی، سید صادق روحانی قمی، سید علی بهبهانی رامهرمزی، سید محمد حسینی شیرازی، شیخ محمد فاضل لنکرانی، شیخ حسین نوری همدانی، ناصر مکارم شیرازی، جواد غروی علیاری تبریزی، سید محسن حکیم، سید محمود شاهرودی نجفی، سید محمد هادی میلانی و شیخ علی محمد نجفی ونایی بروجردی نام برد.

آثار و تألیفات وی نشان از بلوغ علمی و تلاش تام و تتبع او دارد، بعضی از آنها عبارت اند از: ۱. درسهایی از توحید، ۲. تصحیح و تعلیق تفسیر صراط مستقیم (۶ ج)، ۳. تعریب و تخریج و تعلیق بر عباقات الانوار (۱۱ ج)، ۴. تاریخ بروجرد (۳ ج)، ۵. الخاتم لوصی الخاتم، ۶. سخنوران بروجرد (۲ ج)، ۷. دایرة المعارف عربی، (چندین جلد)، ۸. الاوائل به نهج جدید، ۹. کشکول، ۱۰. تخریج و تحقیق کتاب «الطالب فی شرح المکاسب». سر انجام وی در ۲۸ اسفند ۱۳۹۴ ش در بروجرد دارفانی را وداع و پس از تشییع باشکوه در قبرستان «جهان آباد» بخاک سپرده شد.^۱

۵۳) غلامرضا فقهی بروجردی (شاگرد و مجاز)

آیت الله شیخ غلامرضا فقهی بروجردی فرزند حجت الاسلام و المسلمین شیخ رضا فقهی بروجردی در سال ۱۲۹۳ ش در بروجرد به دنیا آمد. دروس مقدمات را در زادگاه خود نزد بزرگان آن دیار به ویژه پدر دانشمند خود و آیت الله میرزا لطف الله فقهی بروجردی گذراند و در سن ۲۵ سالگی به حوزه علمیه قم مهاجرت کرد. در قم دروس سطح خود را نزد آیات: سید شهاب الدین مرعشی نجفی، سید محمد رضا گلپایگانی، شیخ عباسعلی شاهرودی و شیخ محمد رضا طبسی تکمیل کرد.

آنگاه از دروس خارج فقه و اصول آیات: سید محمد حجت تبریزی، سید محمد تقی

۱ گوهر معرفت، تلخیص از صفحات مختلف.

خوانساری و سید حسین طباطبایی بروجردی و مباحث معقول و تفسیر علامه سید محمد حسین طباطبایی تبریزی استفاده فراوانی برد و به مدارج عالیہ علمی نائل آمد. مشایخ اجازه وی آیات: سید شهاب الدین مرعشی نجفی، سید محمد رضا گلپایگانی، سید محمد حجت تبریزی، سید حسین طباطبایی بروجردی، سید محسن حکیم، سید ابوالقاسم خویی، سید احمد خوانساری و شیخ محمد رضا طوسی بودند. وی که افتخار دامادی استاد خود آیت الله سید محمد تقی خوانساری را داشت، در ۱۵ تیر ۱۳۶۷ ش در تهران بدرود حیات گفت و در قبرستان «وادی السلام» قم در مقبره خانوادگی «محمودی» بخاک سپرده شد.^۱

۵۴) سید غلام رضا موسوی اشترینانی بروجردی (مجاز، اجازه در امور حسیه)

حجت الاسلام والمسلمین سید غلام رضا موسوی اشترینانی بروجردی در سال ۱۳۰۳ ش در اشترینان به دنیا آمد. دروس مقدمات را در بروجرد گذراند، آنگاه تحصیلات عالیہ خود را در قم طی نمود و در نهایت در تهران سکنی گزید و از شمار ائمه جماعت و خطبا و مبلغین و مؤلفین تهران گردید. وی دارای تألیفات فراوان از جمله کتاب مراحل کمال در چهار جلد می باشد.

وی در تاریخ ۲۸ آذر ۱۳۹۴ ش در تهران دار فانی را وداع و در قبرستان «بهشت زهرا» تهران مدفون شد.^۲

۵۵) غلام رضا محمودیان بیان الواعظین بروجردی (مجاز)

حجت الاسلام والمسلمین حاج شیخ غلام رضا محمودیان بیان بروجردی فرزند شیخ غلام حسین بیان الواعظین بروجردی و نوه ملا محمود بیان بروجردی است. دوران مقدمات و سطح و خارج خود را در حوزه علمیه بروجرد گذراند، بعد از آن مدت کوتاهی در نجف اشرف و مقدار زمانی هم در حوزه علمیه قم اقامت گزید و از محضر علماء و بزرگان آن دیار از جمله آیات: حاج آقا حسین طباطبایی بروجردی، حاج شیخ علی محمد نجفی بروجردی،

۱ علمای گمنام لرستان، ج ۵، ص ۲۷۳ - ۲۷۶.

۲ مصاحبه نگارنده با فرزند ایشان.

شیخ بهاء‌الدین حجتی بروجردی، شیخ احمد فیض بروجردی، شیخ علی جواهری نجفی بروجردی، سید عبدالحسین خدانی بروجردی، شیخ محمد بروجردی، شیخ حسن کمره‌ای بروجردی (در بروجرد و قم)، حاج آقا روح الله خمینی و سید محسن حکیم (در نجف اشرف) استفاده فراوانی نمود.

وی سپس در زادگاه خود به تدریس و تبلیغ و اقامه جماعت تا آخر عمر شریف خود پرداخت.

سرانجام وی در روز ۱۰ آذر ماه ۱۳۸۵ ش در بروجرد دار فانی را وداع نمود و در قبرستان «جهان آباد» آن شهر آرمید.^۱

۵۶) محمد حسینی امامی الیگودرزی (مجاز به دو اجازه در امور حسیه و روایت)

آیت الله سید محمد امامی حسینی الیگودرزی فرزند آیت الله سید محمد امامی حسینی الیگودرزی در محله «ده تیران» در اطراف الیگودرز به دنیا آمد. تحصیلات مقدماتی را در زادگاه خود نزد پدر دانشمندش و آیت الله ملا محمد علی مصدرالامور جاپلقی الیگودرزی آموخت. سپس برای ادامه تحصیلات ابتداء به بروجرد و سپس به اصفهان مهاجرت کرده و دروس سطح خود را نزد اساتید تکمیل نمود، آنگاه به نجف اشرف مهاجرت نموده و چندین سال از محضر آیت الله سید ابوالحسن اصفهانی استفاده کامل نمود، سپس به قم آمد و محضر مراجع بزرگ قم آیات: شیخ عبدالکریم حائری یزدی، سید محمد تقی خوانساری و سید حسین طباطبایی بروجردی را درک و به مدارج علمی نائل آمد.

در ادامه به وطن خود الیگودرز بازگشت و تا آخر عمر شریف به تبلیغ، تدریس، منبر و دیگر وظایف دینی پرداخت.

از تألیفات اوست: ۱. رساله‌ای در حدیث، ۲. رساله‌ای در عصمت، ۳. خاطرات سفر به عتبات، ۴. خاطرات سفر به مکه معظمه.

مشایخ اجازه آیات: سید شهاب‌الدین مرعشی نجفی، سید محمد رضا گلپایگانی، شیخ عبدالنبی عراقی و سید حسین طباطبایی بروجردی بودند.

۱ مصاحبه نگارنده با حجت الاسلام والمسلمین شیخ غلام‌رضا بیان الواعظین بروجردی.

سرانجام در آخر ماه مرداد ۱۳۴۶ ش دار فانی را در الیگودرز وداع و در مقبره «بقعة العلماء» در قبرستان «ابوحسین» قم در خاک آرمید.^۱

۵۷) سید محمد نجفی اصفهانی هرسینی لرستانی (مجاز به اجازه اجتهاد و دو اجازه امور حسبه و روایت)

آیت الله سید محمد اصفهانی نجفی لرستانی هرسینی در سال ۱۲۶۹ ش در اصفهان به دنیا آمد. دروس مقدمات را در زادگاه خود نزد پدر و دیگر بزرگان آموخت، آنگاه در ۱۸ سالگی راهی شهر قم شد و بعد از دو سال تحصیل در قم عازم نجف اشرف گردید. دروس سطح و خارج خود را نزد آیات: میرزا محمد حسین نائینی، سید ابوالحسن اصفهانی و دیگر اعظام آن دیار استفاده کرد و به ایران بازگشت. حدود هشت سال در نورآباد لرستان به همراه مرحوم آیت الله شیخ فرج الله کاظمی موموندی نورآبادی لرستان به تبلیغ شیعه و مبارزه با پیروان مذهب علی الهی پرداخت، آنگاه در هرسین سکنی گزیده و تا آخر عمر شریف در همانجا اقامت کرد و به وظایف علمی و دینی پرداخت.

وی از اکثر مراجع و بزرگان وقت از جمله آیت الله مرعشی نجفی اجازات متعدد داشت. سرانجام وی در سال ۱۳۶۷ ش در هرسین دارفانی را وداع گفته و در همانجا مدفون شد.^۲

۵۸) سید محمد هاشمی جاپلقی (مجاز)

حجت الاسلام و المسلمین سید محمد رضا هاشمی جاپلقی الیگودرزی فرزند آیت الله سید عبدالله امامی الیگودرزی در سال ۱۳۱۵ ش در محله «ده تیران» الیگودرز به دنیا آمد. تحصیلات مقدمات خود را در زادگاهش آموخت، آنگاه برای مدتی به قم آمد و تحصیلات سطح خود را تکمیل کرده و از آیت الله مرعشی نجفی اجازه ای دریافت نمود.

او از مبارزان انقلابی در زمان شاه به شمار می آمد، بارها تبعید شد، ولی از مبارزات خود دست نکشید، بعد از انقلاب نیز به مسئولیت هایی همچون امامت جمعه و نمایندگی مجلس شورای اسلامی برگزیده شد.

۱ مصاحبه نگارنده با فرزند ایشان حجت الاسلام و المسلمین سید محمد حسین امامی الیگودرزی.

۲ مصاحبه نگارنده با فرزند ایشان حجت الاسلام و المسلمین سید حسن هرسینی نجفی کرمانشاهی.

سرانجام در ۱۶ تیر ۱۳۷۰ ش در الیگودرز وفات یافت و در جوار قبر پدر خود در قبرستان «ده تیران» در خاک آرمید.^۱

۵۹) سید محمد موسوی جزایری خرم آبادی (مجاز و شاگرد)

حجت الاسلام و المسلمین سید محمد جزایری خرم آبادی فرزند آیت الله سید جعفر جزایری خرم آبادی، دروس مقدمات و سطح را در زادگاه خود خرم آباد، نزد آیات: سید عیسی جزایری خرم آبادی، سید حیدر طاهری خرم آبادی، سید علی اکبر رحیمی خرم آبادی، شهید سید اسدالله مدنی تبریزی آموخت. آنگاه به نجف اشرف رفته و ادامه دروس سطح خود را در نزد بزرگانی چون آیات: میرزا حسن یزدی، شیخ مجتبی لنکرانی و شیخ علی محمد نجفی ونایی بروجردی پی گرفت. در ادامه به قم آمد و دروس خارج و معقول خود را نزد آیات: حاج آقا روح الله خمینی، سید محمد حسین طباطبایی تبریزی، میرزا فضل الله زاهدی، سید محمد رضا گلپایگانی، سید شهاب الدین مرعشی نجفی، شیخ محمد علی اراکی، سید رضا صدر و سید محمد محقق داماد یزدی فرا گرفت و به درجات عالیّه نائل آمد.

وی از آیات: حاج آقا روح الله خمینی و سید شهاب الدین مرعشی نجفی (در تاریخ ۱۳۷۵ ق)، اجازه دریافت نمود.^۲

۶۰) محمد حجتی بروجردی (مجاز)

حجت الاسلام و المسلمین شیخ محمد حجتی بروجردی از نوادگان آیت الله ملا اسدالله مجتهد بروجردی بود، در بروجرد به دنیا آمد و پس از تکمیل تحصیلات خود در بروجرد سر دفتر عقد و ازدواج داشت. مجلس روضه وی از معروفترین مجالس روضه بروجرد به شمار می آمد. وی از آیت الله مرعشی نجفی اجازه ای دریافت کرده بود.^۳

۶۱) محمد حجتی هرسینی لرستانی (مجاز به دو اجازه امور حسبه و روایت)

حجت الاسلام و المسلمین شیخ محمد حجتی هرسینی کرمانشاهی فرزند آیت الله شیخ

۱ علمای گمنام لرستان، ج ۶، ص ۲۱ - ۲۵.

۲ علما در روشنای تاریخ، ص ۶۰۹ - ۶۱۱.

۳ علمای گمنام لرستان، ج ۶، ص ۹۸ - ۱۰۰.

محمد حسن حجتی هرسینی لرستانی است که در هرسین به دنیا آمد. تحصیلات را در نزد بزرگان از جمله پدر دانشمندش آموخت و در شهر کرمانشاه و هرسین به تبلیغ و تدریس و دیگر وظایف دینی پرداخت.^۱

۶۲) محمد آقا رضی تویسرکانی بروجردی (مجاز)

وی از نوادگان آیت الله شیخ محمد ابراهیم تویسرکانی بروجردی مدفون در مقبره مقابل پارک سعدی بروجرد و خود از فضیلتی بروجرد بود که از آیت الله سید شهاب الدین مرعشی نجفی اجازه دریافت کرده بود.^۲

۶۳) محمد ایمانی پل دخترى (مجاز)

حجت الاسلام و المسلمین شیخ محمد ایمانی پل دخترى در سال ۱۳۱۱ ش در روستای «واشیان» از توابع پل دختر به دنیا آمد. تحصیلات مقدماتی را در خرم آباد در نزد آیات: شیخ عباسعلی قهاره صادقی، شیخ فرج الله عباسی خرم آبادی و شیخ ماشاء الله مروجی آموخت، سپس در سال ۱۳۴۱ ش به قم مهاجرت و دروس سطح را نزد آیات: سید محمد باقر سلطانی طباطبایی بروجردی، شیخ علی مشکینی و شیخ حسین نوری همدانی تکمیل و دروس خارج فقه و اصول را در محضر آیات: شیخ مرتضی حائری یزدی و میرزا هاشم آملی به پایان برد. مشایخ اجازه‌وی: حاج آقا روح الله خمینی، میرزا هاشم آملی، سید شهاب الدین مرعشی نجفی، سید محمد رضا گلپایگانی، شیخ محمد علی اراکی، شیخ لطف الله صافی گلپایگانی بودند. وی از مبارزان قبل از انقلاب علیه شاه و امام جمعه پل دختر در اوایل انقلاب بود.^۳

۶۴) محمد روزبهانی گلزردی بروجردی (شاگرد)

آیت الله شیخ محمد روزبهانی گلزردی بروجردی در سال ۱۳۲۵ ش در روستای «گلزرد» در اطراف بروجرد به دنیا آمد. بعد از دوران کودکی و مقداری دروس مکتب خانه در همان روستا، به تهران مهاجرت کرده، تحصیلات مقدماتی حوزوی را در تهران نزد حجج اسلام

۱ مصاحبه نگارنده با حجت الاسلام و المسلمین شیخ محمد هرسینی کرمانشاهی.

۲ کتابشناسی توصیفی آیت الله مرعشی نجفی، ص ۲۵۲.

۳ علمای گمنام لرستان، ج ۲، ص ۸۵ - ۹۰.

احمدی شاهرودی و محسنی آموخت، آنگاه برای ادامه تحصیلات به قم آمد و دروس سطح خود را در محضر بزرگانی چون آیات: محمد علی مدرس افغانی، مصطفی اعتمادی تبریزی، محمد تقی ستوده اراکی و احمد پایانی اردبیلی تکمیل کرد و در ادامه دروس خارج را در نزد بزرگانی چون آیات عظام: سید محمد رضا گلپایگانی، سید شهاب الدین مرعشی نجفی، تکمیل و به مراتب عالی‌تر نائل آمد.

از تألیفات ایشان است: ۱. صحیفه ولایت در شرح مناجات شعبانیه، ۲. بیان رسا در شرح دعاهای ماه رمضان (۲ ج)، ۳. سیر و سلوک (۳ ج)، ۴. دیوان حبّ، ۵. دیوان عشق، ۶. غنچه‌های نشکفته، ۷. زیارت انوار اعلی، ۸. زیارت انوار الهی، ۹. دیوان ولایت، ۱۰. صحیفه حبّ، ۱۱. سلام و صلوات خدا، ۱۲. منازل السیر (۲ ج)، ۱۳. منتهی الاصول (۵ ج)، ۴. الفقه الممیز (۵ ج)، ۱۵. السفر فی الاسفار، ۱۶. تعلیقه بر تمهید القواعد، ۱۷. تعلیقه بر کفایة الاصول، ۱۸. تعلیقه بر مصباح الانس، ۱۹. تعلیقه بر فصوص الحکم، ۲۰. تعلیقه بر جلد سوم اشارات، ۲۱. آیات الاحکام، ۲۲. معارج العابدین، ۲۳. تفسیر سوره فاتحه و...
نگارنده این سطور از وی دارای اجازه می‌باشد.^۱

۶۵) محمد (کوچک) بروجردی (شاگرد)

آیت الله شیخ محمد (کوچک) بروجردی فرزند آیت الله ملا عبدالله بروجردی در سال ۱۳۲۹ ق در بروجرد به دنیا آمد. تحصیلات مقدماتی و مقداری از سطح را در بروجرد نزد دو برادرش آیت الله شیخ محمد (بزرگ) بروجردی و آیت الله شیخ محمد حسن خراسانی بروجردی و آیت الله شیخ محمد حسین غروی بروجردی آموخت. سپس به قم مهاجرت نمود و دروس سطح را نزد آیات: محمد علی ادیب تهرانی، علی اصغر صالحی کرمانی، سید شهاب الدین مرعشی نجفی، سید محمد رضا گلپایگانی، میرزا محمد معصومی همدانی و سید احمد خوانساری فراگرفت.

در ادامه دروس خارج فقه و اصول آیات: شیخ عبدالکریم حائری یزدی، سید محمد حجت تبریزی، سید حسین طباطبایی بروجردی، سید محمد تقی خوانساری و سید صدرالدین صدر

۱ مصاحبه نگارنده با آیت الله شیخ محمد روزبهانی بروجردی.

را درك و به درجات عاليه اجتهاد نائل آمد.

همچنين دروس معقول را هم از آيات: حاج آقا روح الله خميني، شيخ محمد علي شاه آبادي، روح الله كمالوند خرم آبادي وميرزا خليل كمره‌اي اخذ كرد. او مدتي نيز به نجف اشرف رفته و از محضر آيت الله ميرزا عبدالهادي شيرازي كسب فيض کرده و چندي هم در مشهد مقدس رضوي از محضر آيات: ميرزا مهدي اصفهاني و شيخ حسينعلی نخودكي اصفهاني استفاده هی معنوي نمود. وی در نهایت به زادگاه خود بروجرد بازگشت و تا آخر عمر خود منشأ خدمات علمی و اخلاقی و اجتماعی فراوان گردید. تألیفات او عبارت اند از: ۱. مغنی المغنی (۳ ج)، ۲. رساله‌ای در زندگی نامه ابن قدامه، ۳. رساله توضیح المسائل، ۴. زندگی نامه خودنوشت به نام «فردی ناشناخته»، ۵. اقبال جاویدان، ۶. اصول فقه، ۷. رساله‌ای پیرامون فضل شعر و شعرا. سرانجام در ۳۱ شهریور ۱۳۷۷ ش در بروجرد دار فانی را وداع و پس از تشییعی با شکوه در قبرستان جهان آباد بروجرد در خاک آرمید.^۱

۶۶ محمد بن زین الدین قوانینی بروجردی (شاگرد و مجاز)

آیت الله شیخ محمد قوانینی بروجردی فرزند آیت الله شیخ زین الدین قوانینی بروجردی و از نوادگان آیت الله ملا علی مجتهد بروجردی در بروجرد به دنیا آمد، مقدمات و سطح را در بروجرد نزد آيات: شيخ زين الدین قوانینی بروجردی (پدر)، شيخ محمد حسين غروی بروجردی، سيد حسين طباطبایی بروجردی و آیت الله میرزا ابوالحسن مجتهد قوانینی بروجردی (عمو) فرا گرفت.

در سفر به نجف اشرف از محضر درسی آيات: شيخ محمد حسين غروی نائینی، آقا ضیاء الدین عراقی و سيد ابوالحسن اصفهانی استفاده فراوانی کرد. وی آنگاه به قم مهاجرت کرده و محضر علمی آيات: شيخ عبدالکریم حائری یزدی و سيد شهاب الدین مرعشی نجفی (دروس معقول) را درك و بهره خود کامل را نمود. از مشایخ اجازه او می توان از آيات: سيد ابوالحسن اصفهانی و سيد شهاب الدین مرعشی نجفی نام برد.

۱ مقدمه کتاب اقبال جاویدان، سيد ابراهيم سجادی بروجردی.

وی همه ایام تبلیغی را به زادگاه خود بروجرد می‌آمد و به خدمات دینی می‌پرداخت، تا اینکه در سال ۱۳۲۰ ش دار فانی را وداع و در قبرستان «نو» در قم بخاک سپرده شد.^۱

۶۷) محمد ابراهیم نصراللهی بروجردی (شاگرد)

حجت الاسلام والمسلمین شیخ محمد ابراهیم نصراللهی بروجردی در ۸ فروردین ۱۳۴۱ ش در بروجرد به دنیا آمد. دروس مقدمات را در بروجرد نزد آیات: شیخ محمد قوانینی بروجردی، شیخ محمد تقی مطهری بروجردی، شیخ رحمت الله صاحب الزمانی بروجردی، شیخ محمد روانه‌ای بروجردی، شیخ علی جواهری نجفی بروجردی، سید ضیاءالدین موسوی بروجردی، شیخ علی گوشه‌ای گودرزی بروجردی و سید احمد موسوی بروجردی آموخت. پس از مهاجرت به قم در دروس سطح آیات: محمد علی مدرس افغانی، سید محمود طالقانی، محمد تقی ستوده اراکی، حشمت‌پور، حسینی بوشهری، سید احمد شبیری زنجان، علی کریمی جهرمی، علی پناه اشتهدادی، مصطفی اعتمادی تبریزی و قدرت الله وجدانی فخر سرابی شرکت کرد.

آنگاه دروس خارج آیات: سید شهاب الدین مرعشی نجفی، سید رضا بهاءالدینی، شیخ جواد تبریزی، شیخ حسین وحید خراسانی، سید عبدالکریم کشمیری و سید عباس کاشانی را درک و بهره‌ای فراوانی برد.

از تألیفات اوست: ۱. هزار و یک ختم، ۲. رهنمای گرفتاران، ۳. ادای دین و قرض، ۴. طور سینین، ۵. طلسم عظیم القدر، ۶. رمل کبار، ۷. جفر کبار، ۸. سحر و ساحر و مسحور، ۹. قواعد فقهیه، ۱۰. رساله‌ای در احکام شک.^۲

۶۸) محمد ابراهیم نجفی ونایی بروجردی (مجاز به اجازه در امور حسبه)

آیت الله شیخ محمد ابراهیم نجفی ونایی بروجردی فرزند آیت الله حاج شیخ علی محمد نجفی ونایی بروجردی در سال ۱۳۰۳ ش در نجف اشرف به دنیا آمد. تحصیلات مقدمات و سطح خود را نزد بزرگانی چون پدر دانشمندش و شیخ مجتبی لنگرانی آموخت و در دروس

۱ علمای ایران در شهرهای لرستان، ج ۳، ص ۱۳۰ - ۱۵۰.

۲ علمای لرستان بعد از آیت الله بروجردی، ج ۲۰، ص ۱۸۰ - ۲۱۳.

خارج آیات: سید ابوالقاسم خویی، سید محسن حکیم، سید محمود شاهرودی، سید جمال الدین گلپایگانی و میرزا آقا اصطهباناتی حاضر شد و درجات عالیہ علمی را کسب نمود. وی در سال ۱۳۵۰ ش به ایران آمده و در تهران به تبلیغ، تدریس و اقامه جماعت پرداخت، بعد از سه سال در سال ۱۳۵۳ ش در آخرین سال عمر پدر دانشمندش تهران را ترک گفته و به بروجرد آمد و ضمن رسیدگی به امور پدر، بعد از وفات نیز تمام وظایف علمی - دینی پدر را بر عهده گرفت.

مشایخ او عبارت اند از آیات: سید ابوالقاسم خویی، سید محمد رضا گلپایگانی، سید شهاب الدین مرعشی نجفی، سید احمد خوانساری و سید کاظم شریعتمداری تبریزی. تألیفات ایشان عبارت است از: ۱. تقریرات خارج فقه آیت الله خویی، ۲. تقریرات خارج اصول آیت الله خویی، ۳. تفسیر سوره یوسف، ۴. تفسیر سوره نبأ، ۵. رساله‌ای در مباحث فقهی. وی در بروجرد دارای خدمات اجتماعی بسیاری بود و سرانجام در سال ۱۳۷۰ در روز عید فطر دار فانی را وداع و پس از تشییع باشکوه در قبرستان جهان آباد بروجرد بخاک سپرده شد.^۱

۶۹) سید محمد ابراهیم غفوری قدغونی مستجاب الدعوه بروجردی (شاگرد)

آیت الله سید محمد ابراهیم غفوری بروجردی از خاندان معروف «قدغونی مستجاب الدعوه» فرزند آیت الله سید محمد حسین موسوی مستجاب الدعوه در بروجرد زاده شد. مقدمات علوم دینی و مقداری از سطح را در زادگاه خود نزد آیات: سید علی غفوری قدغونی بروجردی، سید محمد حسین مستجاب الدعوه بروجردی و میرزا لطف الله فقهی بروجردی آموخت. سپس به قم مهاجرت کرده و ادامه دروس سطح را نزد آیات: سید شهاب الدین مرعشی نجفی، سید محمد رضا گلپایگانی و شیخ محمد علی اراکی فرا گرفت.

در ادامه دروس خارج آیت الله سید محمد تقی خوانساری را درک کرده و چندی بعد به نجف مهاجرت نموده و محضر بزرگانی چون آیات: سید ابوالحسن اصفهانی، آقا ضیاء الدین عراقی، سید محسن حکیم و سید ابوالقاسم خویی را درک و به درجات عالیہ علمی نائل آمد. مشایخ اجازه وی آیات: سید محمد تقی خوانساری، سید ابوالحسن اصفهانی، سید

۱ همان، ج ۸، ص ۱۳۸ - ۱۶۲.

حسین طباطبایی بروجردی، آقا ضیاءالدین عراقی، سید محمد حجت تبریزی و سید محمد کاظم عصار بودند.

از تألیفات وی است: ۱. تفسیر جامع (۷ ج)، ۲. امامت، ۳. اصول عقائد، ۴. احتیاجات در فقه، ۵. شرح بعضی از خطبه‌های نهج البلاغه.

سرانجام وی در تهران دار فانی را وداع و پیکرش به قم منتقل و در قبرستان باغ بهشت (روبروی گلزار شهدای علی بن جعفر علیه السلام) قم در خاک آرمید.^۱

۷۰) محمد اسماعیل عبادی کمره‌ای (مجاز)

حجت الاسلام و المسلمین شیخ محمد اسماعیل عبادی کمره‌ای از فضلالی الیگودرز به شمار می‌آمد و از آیت الله مرعشی نجفی موفق به دریافت اجازه شده بود.

۷۱) سید محمد باقر سلطانی طباطبایی بروجردی (شاگرد)

آیت الله سید محمد باقر سلطانی طباطبایی بروجردی فرزند آیت الله سید علی اصغر سلطان العلماء دوم بروجردی در سال ۱۲۹۴ ش در بروجرد به دنیا آمد. دروس مقدمات را نزد پدر دانشمندش در بروجرد آموخت و در سن ۱۵ سالگی به قم مهاجرت کرد، دروس سطح و خارج را از محضر آیات: سید صدرالدین صدر، سید محمد تقی خوانساری، میرزا محمد فیض قمی، شیخ محمد علی حائری قمی، سید احمد خوانساری، میرزا محمد علی شاه‌آبادی و شیخ عبدالکریم حائری یزدی بهره برد و به مقام اجتهاد رسید. آنگاه به مشهد مقدس رفته و دروس کلام و اعتقادات را از آیت الله میرزا مهدی اصفهانی، به مدت یک سال درک کرد.

وی در ادامه به نجف اشرف مهاجرت و محضر علمی مراجع عظام: سید ابوالحسن اصفهانی، آقا ضیاءالدین عراقی و شیخ محمد حسین غروی کمپانی اصفهانی را درک و به درجات عالی علم و عمل نائل آمد. پس از بازگشت، در قم سکنی گزید و حوزه علمی با برکتی را برای پرورش فضلا به راه انداخت، به نحوی که که بیشتر علما و بزرگان معاصر از پرورش یافتگان مکتب علمی وی هستند.

تألیفات وی عبارت اند از: ۱. رساله‌ای در استصحاب، ۲. الفوائد الفاطمیه (در اصول)،

۱ همان، ج ۵، ص ۲۰۰ - ۲۷۷.

۳. شرح منظومه فقهی علامه تنکابنی، ۴. رساله‌ای در خیرات، ۵. رساله‌ای در ادبیات فارسی، ۶. المطلق و المقید، ۷. مجمع الفوائد.
وی در ۳۱ خرداد ۱۳۷۶ ش در تهران دار فانی را وداع گفت و پس از تشییع باشکوه در قم و تهران در حرم امام خمینی بخاک سپرده شد.^۱

۷۲) محمد باقر کشفی بروجردی (شاگرد و مجاز به دو اجازه روایت و امور حسبه)

آیت الله سید محمد باقر کشفی ریحانی بروجردی فرزند آیت الله سید محمد کشفی بروجردی، در سال ۱۲۸۱ ق در تهران به دنیا آمد. تحصیلات مقدماتی و مقداری از سطح را در تهران، نزد پدر دانشمند خود و عموی عالیقدرش آیت الله سید مهدی کشفی بروجردی و آیت الله سید محمد کاظم عصار طهرانی آموخت، آنگاه به قم مهاجرت کرده و دروس سطح و خارج خود را نزد آیات: سید محمد حجت تبریزی، سید محمد تقی خوانساری، شیخ محمد علی قمی و سید شهاب الدین مرعشی نجفی، تکمیل نمود.

وی در ادامه به نجف اشرف مهاجرت و بزرگانی چون آیات: آقا ضیاءالدین عراقی، سید عبدالله شیرازی، سید محسن حکیم، سید عبدالهادی شیرازی، سید ابوالقاسم خویی، سید ابوالحسن اصفهانی، سید محمود شاهرودی و شیخ آقا بزرگ طهرانی، را درک و به درجات عالی علم را رسید.

مشایخ اجازه او آیات: سید ابوالقاسم خویی، سید عبدالهادی شیرازی، آقا ضیاءالدین عراقی، شیخ عبدالکریم حائری یزدی، سید محمد تقی خوانساری، سید ابوالحسن اصفهانی، سید محمد حجت تبریزی، شیخ محمد علی قمی، سید محمود شاهرودی، سید محسن حکیم، سید محمد کاظم عصار، سید عبدالله شیرازی، سید شهاب الدین مرعشی نجفی و شیخ آقا بزرگ طهرانی بودند.

وی آنگاه به تهران بازگشت و تا آخر عمر در مسجد «سراج الملك» به تبلیغ، تدریس و اقامه جماعت پرداخت.

تألیفات او عبارت اند از: ۱. تقریرات خارج فقه آیت الله سید ابوالحسن اصفهانی، ۲.

۱ همان، ج ۱، ص ۲۱۰ - ۲۸۸.

تقریرات خارج فقه آیت الله شیخ عبدالکریم حائری یزدی، ۳. تقریرات خارج اصول آیت الله آقا ضیاءالدین عراقی.

سرانجام وی در ۶ شهریور ۱۳۶۳ ش دارفانی را وداع و در آرامگاه آیت الله فیروزآبادی در تهران در خاک آرمید.^۱

۷۳) محمد رضا کاظمی موموندی نورآبادی لرستانی کرمانشاهی (شاگرد و مجاز)

آیت الله شیخ محمد رضا کاظمی موموندی نورآبادی کرمانشاهی لرستانی در سال ۱۲۸۵ ش در سلسله دلفان لرستان به دنیا آمد. تحصیلات مقدماتی را در زادگاهش نزد برادر بزرگش آیت الله شیخ فرج الله کاظمی موموندی آموخت، آنگاه در سال ۱۳۰۶ ش به همراه برادر عازم نجف اشرف شد و تحصیلات سطح را در نزد برادر خود و آیات: شیخ غلام حسین دارابی، شیخ محمد رشتی، شیخ محمود طالقانی و شیخ غلام رضا دارابی شیرازی تکمیل و سپس دروس خارج آیات: سید ابوالحسن اصفهانی و شیخ احمد کاشف الغطاء را درک و از این دو استاد خود مفتخر به اجازه اجتهاد گردید.

پس از آن به قم مهاجرت کرد و محضر مراجع بزرگ آیات: شیخ عبدالکریم حائری یزدی، سید محمد تقی خوانساری سید حسین طباطبایی بروجردی، سید صدرالدین صدر و سید شهاب الدین مرعشی نجفی را درک و بهره های فراوانی برد. با بازگشت به زادگاه خود، به مبارزه با پیروان فرقه علی الهی پرداخت و در نهایت در شهر کرمانشاه رحل اقامت افکند و بعد از انقلاب اسلامی در اولین دوره خبرگان رهبری، منتخب مردم آن شهر شد.

سرانجام وی در سال ۱۳۷۵ ش در کرمانشاه دارفانی را وداع و پس از تشییع باشکوه، در همان مسجدی که در آن اقامه نماز می نمود، بخاک سپرده شد.

۷۴) سید محمد رضا موسوی خرم آبادی (شاگرد و مجاز)

حجت الاسلام و المسلمین سید محمد رضا موسوی خرم آبادی^۲ معروف به «آقا حاجی»

۱ همان، ج ۱۰، ص ۲۳۷ - ۲۵۷.

۲ مصاحبه نگارنده با برادر زاده ایشان آیت الله شیخ علی آل کاظمی لرستانی و همچنین فرزندان آیت الله شیخ محمد رضا کاظمی لرستانی در کرمانشاه.

فرزند سید حبیب موسوی خرم آبادی در سال ۱۲۹۵ ش در خرم آباد به دنیا آمد. تحصیلات ابتدایی خود را نزد پدر آموخت، آنگاه به بروجرد رفته و دروس سطح را از محضر آیت الله شیخ حسن خاتمی کمره‌ای بروجردی آموخته و به دامادی استاد خود مفتخر گشت. ایشان آنگاه در درس خارج آیت الله سید حسین طباطبایی بروجردی شرکت جست تا به درجات عالیّه نائل آمد. وی پس از مهاجرت قم، در نزد آیات: حاج آقا روح الله خمینی و سید شهاب الدین مرعشی نجفی دروس عالیّه خود را تکمیل کرده و در تاریخ ۱۳۷۲ ق، موفق به اخذ اجازه از آیت الله مرعشی گردید.

آنگاه به تهران مهاجرت کرد و به عنوان سرپرست حوزه علمیه «برهانیه» حضرت عبدالعظیم علیه السلام منصوب و به انجام امور مدیریتی آموزشی پرداخت. وفاتش در سال ۱۳۴۶ ش در تهران روی داد.^۱

۷۵) سید محمدرضا ثقه الاسلامی قاضی زاده بروجردی (مجاز)

حجت الاسلام والمسلمین سید محمد رضا ثقه الاسلامی قاضی زاده طباطبایی بروجردی از فضیله بروجرد و خاندان بزرگ طباطبایی آن دیار به شمار می‌آمد و موفق به اخذ اجازه از آیت الله سید شهاب الدین مرعشی نجفی گردیده بود.^۲

۷۶) سید محمد نقی موسوی شاهرخی خرم آبادی (شاگرد و مجاز)

آیت الله سید محمد نقی شاهرخی خرم آبادی در سال ۱۳۱۳ ش در خرم آباد به دنیا آمد. مقدمات را در زادگاهش آموخت، آنگاه به بروجرد رفته و سطح را نزد آیات: میرزا لطف الله فقهی بروجردی و شیخ احمد فیضی بروجردی فرا گرفت. تحصیلات عالیّه را در قم ادامه داد و در دروس بزرگانی چون آیات: شهید محمد صدوقی یزدی، سید محمد باقر سلطانی طباطبایی بروجردی، شیخ محمد فکور یزدی، محمد مجاهدی تبریزی، سید شهاب الدین مرعشی نجفی و سید موسی صدر حاضر شد و به خوشه چینی پرداخت.

۱ علمای گمنام لرستان، ج ۱۱، ص ۵۰ - ۵۵.

۲ کتابشناسی توصیفی آیت الله مرعشی نجفی، ص ۲۶۰.

در ادامه دروس خارج فقه و اصول را از محضر آیات: سید حسین طباطبایی بروجردی، سید محمد رضا موسوی گلپایگانی، سید محمد محقق داماد، حاج آقا روح الله خمینی و حاج آقا حسن فرید اراکی فرا گرفت، تا به درجات عالیّه نائل آمد.

وی از دروس معقول نیز غافل نشده و برخی متون این علم را نیز از محضر آیات: شیخ اسدالله اصفهانی، سید رضا حکمت، سید محمد حسین طباطبایی تبریزی و شیخ عبدالله جوادی آملی آموخت.

از تالیفات اوست: ۱. خاطرات آیت الله سید محمد تقی شاهرخ، ۲. نبذة حول الصلوة الجماعة، تقریر درس آیت الله بروجردی، ۳. نماز جمعه، ۴. پیش به سوی انقلاب، ۵. جبر و اختیار، ۶. تقریرات دروس کفایه و فلسفه آیت الله مرعشی نجفی.

مشایخ اجازه ایشان آیات: شیخ مرتضی حائری یزدی، سید مهدی حسینی روحانی، سید مهدی اخوان مرعشی، سید محمد رضا گلپایگانی، شیخ محمد علی اراکی، سید محسن حکیم، شیخ محمد تقی بهجت و شیخ عبدالحسین صاحب الداری بروجردی بودند. وی شیخ اجازه نگارنده این سطور بوده، و تقریظی بر موسوعه ۲۰ جلدی «علمای لرستان بعد از آیت الله بروجردی» اینجانب نگاشته است.

او از مبارزان و پیروان امام خمینی بود و بعد از انقلاب مسئولیت های فراوانی را پذیرفت، که از جمله آنها نمایندگی امام خمینی و مقام معظم رهبری در کشورهای غرب آسیا به مدت بیست سال بود.

سرانجام وی در ۷ آذر ۱۳۹۵ هـ ش دار فانی را وداع نمود و پس از تشییع در مقبره شهید مفتاح در حرم مطهر حضرت معصومه سلام الله علیها در خاک آرامید.^۱

۷۷) محمد تقی مصدر الامور جاپلقی الیگودرزی (شاگرد)

آیت الله شیخ محمد تقی مصدر الامور جاپلقی الیگودرزی فرزند آیت الله شیخ محمد جاپلقی در سال ۱۳۴۹ ق در قم به دنیا آمد. مقدمات را در نزد پدر و برادران تکمیل و دروس

۱ اسوه جهاد و منادی وحدت زندگی نامه آیت الله سید محمد تقی شاهرخ، تلخیص از کتاب.

سطح عالی را از محضر آیت الله سید شهاب الدین مرعشی نجفی فرا گرفت. پس از هجرت به نجف اشرف، ادامه سطح عالی را از محضر آیت الله سید عبداللّه شیرازی آموخته و سپس در دروس خارج آیات: سید جمال الدین گلپایگانی، سید ابوالقاسم موسوی خویی، سید عبدالهادی شیرازی و سید محسن حکیم حاضر و به مدارج عالیّه نائل آمد. پس از بازگشت به قم، سالیانی را نیز از درس آیت الله بروجردی بهره برد. او مجاز به اجازه از آیت الله سید جمال الدین گلپایگانی بود.

وی در سال ۱۳۳۷ ش به آبادان رفت و سالیان متوالی به تدریس و تبلیغ و خدمات اجتماعی پرداخت و در ایام مبارزات علیه رژیم طاغوت او از مبارزان انقلابی به شمار می آمد. از تألیفات اوست: ۱. القرآن فی کل موضوع، ۲. اشعة الفؤاد فی قانون لاتعداد، ۳. فلسفه متافیزیک، ۴. رساله ای در نقد پیش نویس قانون اساسی، ۵. نثر اللنالی.

وی در سال ۱۳۶۰ ش آبادان را ترك و تا آخر عمر شریف در تهران رحل اقامت افکند و به انجام وظایف علمی و دینی پرداخت. در سال ۱۳۷۶ ش در تهران دار فانی را وداع و پس از انتقال به قم در قبرستان شیخان مدفون شد.^۱

۷۸) محمد تقی مطهری بروجردی (شاگرد و مجاز به سه اجازه روایت، اجتهاد و امور حسبه)

آیت الله شیخ محمد تقی مطهری بروجردی فرزند شیخ محمد رضا خادم العلماء مطهری بروجردی در سال ۱۳۰۵ ش در بروجرد به دنیا آمد. دروس مقدمات، سطح و خارج را در بروجرد در نزد آیات: سید حسین طباطبایی بروجردی، میرزا لطف الله فقهی بروجردی، شیخ احمد فیضی بروجردی، شیخ علی جواهری نجفی بروجردی، شیخ بهاء الدین حجّتی بروجردی، سید طاهر کاظمینی بروجردی، شیخ حسن خاتمی کمره ای بروجردی، سید عبدالحسین خاندانی بروجردی، سید اسماعیل گلپایگانی بروجردی، شیخ علی محمد نجفی ونایی بروجردی، سید محسن شریعتمداری بروجردی آموخت و به درجات عالیّه علمی دست یافت.

آنگاه به قم مهاجرت نمود و دروس خارج در علوم عقلی و نقلی را از آیات: حاج آقا روح

۱ علمای لرستان بعد از آیت الله بروجردی، ج ۸، ص ۱۳۰ - ۱۴۵.

الله خمینی، سید شهاب الدین مرعشی نجفی، شیخ محمد فاضل لنکرانی، شیخ علی صافی گلپایگانی، سید محمد باقر سلطانی طباطبایی بروجردی، سید رضا بهاء‌الدینی، سید کاظم شریعتمداری تبریزی، شیخ عبدالنبی عراقی، سید رضا صدر، شیخ محمد فکور یزدی، میرزا ابوالفضل زاهد قمی را فرا گرفت و از اکثر این بزرگان اجازه‌های مختلف دریافت نمود. آنگاه در سال ۱۳۴۹ ش به زادگاه خود بازگشت و تا آخر عمر به تدریس، تبلیغ و اقامه جماعت پرداخت.

تألیفات ایشان آثاری چون: ۱. اعمال و مناسک حج، ۲. شرح سیوطی، ۳. ترجمه فارسی و تلخیص مطول، ۴. ترجمه فارسی و تلخیص معالم، ۵. تقریرات کتاب صلاة و ارث آیت الله بروجردی، ۶. المجالس. وی سرانجام در اول آذر ۱۳۹۲ ش در بروجرد دار فانی را وداع نمود و پس از تشییع باشکوه در قبرستان جهان آباد در خاک آرامید.^۱

۷۹) محمد تقی نصیرالاسلامی الیگودرزی (شاگرد و مجاز)

حجت الاسلام و المسلمین محمد تقی نصیرالاسلامی الیگودرزی فرزند آیت الله میرزا یحیی نصیرالاسلامی الیگودرزی در سال ۱۳۰۲ ش در روستای «ده نو» در اطراف الیگودرز به دنیا آمد. مقدمات علوم دینی را نزد پدر خود آموخت، آنگاه به قم مهاجرت کرد و از دروس آیات: سید شهاب الدین مرعشی نجفی و سید محمد رضا گلپایگانی را به خوشه چینی پرداخت. وی مورد وثوق این بزرگان و دیگر مراجع بود. او در روز اول محرم سال ۱۳۷۴ ش در زادگاه خود دار فانی را وداع نمود و پس از تشییع باشکوه در گلزار شهدای الیگودرز مدفون شد.^۲

۸۰) سید محمد تقی کشفی بروجردی (مجاز)

آیت الله سید محمد تقی کشفی بروجردی فرزند آیت الله سید حسن کشفی بروجردی در سال ۱۳۰۴ ش در بروجرد به دنیا آمد. دروس مقدمات را در زادگاه خود نزد آیات: پدر دانشمندش،

۱ تلخیص از کتاب: آیت زهد و توکل، زندگی نامه آیت الله شیخ محمد تقی مطهری بروجردی.
 ۲ علمای لرستان بعد از آیت الله بروجردی، ج ۱۷، ص ۲۳۴ - ۲۵۱.

سید ابوالفضل مجاهدی بروجردی و شیخ احمد فیضی بروجردی آموخت. پس از مهاجرت به قم، دروس سطح را نزد آیات: شهید شیخ محمد صدوقی یزدی، شیخ مرتضی حائری یزدی، سید محمد باقر سلطانی طباطبایی بروجردی، میرزا محمد مجاهدی تبریزی و شیخ عبدالجواد سدهی اصفهانی تکمیل نمود. در ادامه در دروس خارج آیات: سید حسین طباطبایی بروجردی، حاج آقا روح الله خمینی، سید محمد محقق داماد یزدی، سید محمد حجت تبریزی و سید محمد حسین طباطبایی تبریزی (صاحب المیزان) را درک و به درجات عالیہ علمی نائل آمد.

وی در سال ۱۳۳۴ ش به دستور آیت الله بروجردی، به تهران مهاجرت و به تدریس، تبلیغ و تصدی امور شرعی پرداخت.

مشایخ ایشان آیات: شیخ آقا بزرگ تهرانی، شیخ عبدالنبی عراقی، سید ابوالقاسم خویی، حاج آقا روح الله خمینی، سید کاظم شریتمداری تبریزی، سید عبدالهادی شیرازی، سید محمود شاهرودی، سید محمد رضا گلپایگانی سید محسن حکیم، میرسید علی یثربی کاشانی، سید شهاب الدین مرعشی نجفی، شیخ لطف الله صافی گلپایگانی، سید محمد شیرازی و سید علی سیستانی بودند.

وی بیش از ۲۵ اثر علمی از خود به یادگار گذاشت که بعضی تألیف و برخی تصحیح و تعلیق و مقدمه بر آثار دیگران می باشد.

سرانجام او در ۲۶ اردیبهشت ۱۳۷۹ ش در تهران دار فانی را وداع گفت و پس از تشییع در قبرستان «باغ بهشت» قم بخاک سپرده شد.^۱

۸۱) محمد حسین صادقی الیگودرزی (شاگرد و مجاز به اجازه اجتهاد و دو اجازه در امور حسبه، روایت)

آیت الله شهید محمد حسین صادقی الیگودرزی فرزند حجت الاسلام ملا محمد آقا صادقی الیگودرزی در روستای «مُشکک» در اطراف الیگودرز در سال ۱۳۰۲ ش به دنیا آمد. تعلیمات اولیه حوزوی را نزد پدر خود آموخت و در ۱۸ سالگی راهی حوزه علمیه قم شد و دروس سطح و خارج را نزد آیات: سید حسین طباطبایی بروجردی، شیخ حسن قمی، سید

۱ همان، ج ۸، ص ۲۸۲ - ۳۱۱.

موسی صدر، شیخ محمد علی اراکی، سید شهاب الدین مرعشی نجفی، سید محمد رضا گلپایگانی، فرید محسنی اراکی و ابوالفضل زاهدی قمی آموخت و به درجات عالیه علمی رسید. مشایخ وی عبارت اند از آیات: سید شهاب الدین مرعشی نجفی، شیخ عبدالنبی عراقی و شیخ علی مشکینی اردبیلی.

از تألیفات اوست: ۱. شرح کفایة الاصول به عربی (۳ ج)، ۲. ترجمه و شرح ارشاد القلوب دیلمی، ۳. تقریرات قسمتی از دروس آیت الله مرعشی نجفی، ۴. کشکول علمی، ۵. حاشیه بر کتاب حج، ۶. حاشیه بر عروة الوثقی.

وی که از مبارزان علیه شاه و از طرفداران امام و انقلاب بود، پس از انقلاب مسئولیت های مختلفی بر عهده گرفت و سرانجام در هفتم تیر ۱۳۶۰ ش همراه شهدای حزب جمهوری اسلامی به شهادت رسید.^۱

۸۲) سید محمد حسین موسوی نژاد ابطحی لرستانی (شاگرد و مجاز)

حجت الاسلام و المسلمین سید محمد حسین موسوی نژاد ابطحی لرستانی فرزند آیت الله سید محمد علی ابطحی رشیدی لرستانی در روستای (رشیدی) در الیگودرز به دنیا آمد. تحصیلات مقدماتی را در زادگاه خود نزد پدر دانشمند خود فرا گرفت، آنگاه به قم مهاجرت کرده و از دروس آیات: سید محمد رضا گلپایگانی و سید شهاب الدین مرعشی نجفی استفاده کاملی نمود و موفق به اخذ اجازه از آنان گردید.^۲

۸۳) محمد حسین آل طاهر جابلقی خمینی (شاگرد و مجاز)

آیت الله شیخ محمد حسین آل طاهر گایکانی جابلقی خمینی فرزند آیت الله شیخ احمد آل طاهر در روستای «گایکان» شهرستان الیگودرز به دنیا آمد. مقدمات علوم دینی را در نزد پدر فرا گرفت، سپس در سال ۱۳۶۵ ق به قم مهاجرت نمود و بعد از تکمیل سطوح دروس حوزه، به مدت پنج سال در درس خارج فقه و اصول آیات: سید حسین طباطبایی بروجردی، حاج آقا روح الله خمینی، شیخ عبدالنبی اراکی، سید محمد رضا گلپایگانی و سید شهاب الدین

۱ همان، ج ۷، ص ۲۱۰ - ۲۳۳.

۲ علمای گمنام لرستان، ج ۶، ص ۱۸۷.

مرعشی نجفی حاضر گردید. وی پس از تکمیل تحصیلات و وفات پدر، به خمین بازگشت و به جای پدر به تبلیغ و ارشاد مردم و اقامه نماز در مسجد جامع پرداخت. از آثار وی است: ۱. رساله هدایه، ۲. رساله در توارث الزوجین، ۳. تقریرات بحث آیت الله عبدالنبی اراکی، ۴. فضایل الشیعه، ۵. شرح فارسی سیوطی، ۶. شرح فارسی نماز جمعه، ۷. شرح محمدیه.

راه اندازی ده ها سالن مجالس سخنرانی، حمام و اماکن عمومی و نیز اعزام مبلغین مختلف به خمین و جاپلق و بربرود از فعالیت‌ها و آثار وی است. سرانجام در سال ۱۳۶۵ ش در راه زیارت مشهد مقدس بر اثر سانحه تصادف، همراه با فرزندان خود در گذشت و در کنار قبر پدر در خمین به خاک سپرده شد.^۱

۸۴) محمدحسین مقدس بروجردی (مجاز)

حجت الاسلام و المسلمین محمد حسین مقدس بروجردی از علمای فاضل مقیم بروجرد بود که در قبرستان اطراف امام زاده جعفر بروجرد مدفون و بر سنگ مزار او این گونه آمده است: (مرقد مطهر عالم ربانی و عارف جلیل القدر حجت الاسلام والمسلمین محمد حسین مقدس جعفری «حاج فاضل» «رضوان الله تعالی علیه» نجل عالیقدر حضرت آیت الله حاج شیخ هادی که در سنه ۱۲۹۴ ش در مهد علم و طهارت قدم به عرصه هستی نهاد و در روز ۸۱/۷/۲۸ غروب کرد)

وی از آیت الله مرعشی نجفی دارای اجازه بود.^۲

۸۵) سید محمد کاظم آل طیب جزایری خرم آبادی الاصل (شاگرد و مجاز)

آیت الله سید محمد کاظم آل طیب جزایری شوشتری خرم آبادی الاصل فرزند آیت الله سید محمد علی آل طیب در سال ۱۳۳۸ ق در شوشتر زاده شد. مقدمات و مقداری سطح علوم دینی را در زادگاه خود نزد پدر دانشمند و برادرش آیت الله سید محمد تقی آل طیب و عالم جلیل آیت الله سید محمد حسن آل طیب آموخت، آنگاه به قم مهاجرت کرد و از محضر

۱ همان، ج ۶، ص ۳۰۲.

۲ همان، ج ۵، ص ۸۷ - ۹۰.

آیت الله مرعشی نجفی استفاده کامل را نموده و در تاریخ ۵ شعبان ۱۴۰۳ ق از ایشان اجازه دریافت کرد. در ادامه به نجف اشرف رفت و تحصیلات خود را در حد اجتهاد در محضر مراجع بزرگی چون آیات: سید ابوالقاسم خوئی، میرزا باقر زنجانی و شیخ محمد کاظم شیرازی تکمیل کرد.^۱

۸۶) محمد علی حائری خرم آبادی (شاگرد و مجاز)

حجت الاسلام و المسلمین شیخ محمد علی حائری خرم آبادی در سال ۱۳۲۶ ش در خرم آباد به دنیا آمد. تحصیلات مقدماتی را در زادگاه خود زیر نظر آیت الله کمالوند خرم آبادی تکمیل نمود، آنگاه برای تکمیل تحصیلات خود به قم و سپس به نجف اشرف مهاجرت و دروس سطوح عالی را تکمیل نمود.

وی در نهایت در قم سکونت کرد و تا آخر عمر به تحقیق و نگارش آثار ارزشمندی پرداخت. او تا آخر خویش در کتابخانه آیت الله مرعشی به کار اشتغال داشت و در تاریخ ذیحجه ۱۴۰۶ ق از ایشان اجازه ای دریافت کرده بود.

از تألیفات اوست: ۱. الصهیونیه، ۲. فهرست نسخه‌های عکسی کتابخانه آیت الله مرعشی نجفی (۲ ج)، ۳. تحقیق کتاب «مرآة الکتب» ثقة الاسلام تبریزی (۵ ج)، ۴. فرق و مذاهب اسلامی (۸ ج)، ۵. مجموعه مقالات فارسی، ۶. مجموعه مقالات عربی، ۷. فقه القرآن فی تراث الشیعه.

وی در ۲ مهر ۱۳۸۱ ش دار فانی را وداع و در قبرستان نو در قم بخاک آرمید.^۲

۸۷) سید محمد علی کاظمینی بروجردی (مجاز به اجازه روایت)

آیت الله سید محمد علی کاظمینی بروجردی فرزند آیت الله سید طاهر کاظمینی بروجردی در سال ۱۳۰۳ ش در بروجرد به دنیا آمد. دروس مقدمات را در بروجرد نزد آیات: سید محمد مکی بروجردی و سید طاهر کاظمینی بروجردی آموخت، آنگاه در سال ۱۳۶۱ ق به نجف اشرف مهاجرت کرده به مدت دو سال از محضر درسی آیت الله سید ابوالحسن

۱ همان، ج ۵، ص ۸۷ - ۹۰.

۲ همان، ج ۲، ص ۲۵ - ۳۰.

اصفهانى استفاده كرد، سپس به علت بيمارى شديد نجف را ترك گفته به قم مهاجرت كرد و ادامه تحصيلات خود را تا مراحل عاليه علمى تحت نظر آيات: سيد حسين طباطبايى بروجردى، سيد محمد حجت تبريزى، شيخ عبدالنبي عراقى، سيد محمد تقى خوانسارى و سيد صدرالدين صدر تكميل نمود.

مشايخ اجازه وى عبادت اند از آيات: شيخ عبدالنبي عراقى، سيد ابوالقاسم خويى، سيد شهاب الدين مرعشى نجفى، سيد محمد تقى خوانسارى، سيد صدرالدين صدر، سيد عبدالهادى شيرازى، سيد محمد هادى ميلانى، سيد محسن حكيم، سيد محمد رضا گلپايگانى، سيد محمد حجت تبريزى.

وى آنگاه در سال ۱۳۳۶ ش به تهران مهاجرت نمود و تا آخر عمر به تبليغ، تدريس و تأليف پرداخت.

از تأليفات اوست: ۱. وبر الارانب، ۲. اعجازشناسى، ۳. تقريرات اصول شيخ عبدالنبي عراقى، ۴. عدل گستر جهان، ۵. دايرة المعارف مشعل داران، ۶. فتاوى اعلام، ۷. بحث مدرسه حكيم نظامى بغداد، ۸. علم رجال، ۹. جواهر الولاية، ۱۰. تفسير سوره حمد، ۱۱. مجموعه دانش، ۱۲. ناصح الطالبين و غيره كه بالغ بر چهل اثر علمى مى باشد. وى در سال ۱۳۸۱ ش دار فانى را وداع كرد و در داخل مسجد نور تهران كه سالهاى مديد محل اقامه نماز او بود، بخاك سپرده شد.^۱

۸۸) سيد محمد على ابطحى لرستانى (مجاز)

آيت الله سيد محمد على ابطحى رشيدى لرستانى فرزند سيد امان الله موسوى ابطحى در سال ۱۲۷۸ ش در روستاى «رشيدى» از توابع اليگودرز به دنيا آمد. تحصيلات مقدماتى را در زادگاهش آموخت، آنگاه به اراك رفته و دروس سطح را در محضر آيات: شيخ محمد امامى اليگودرزى، ضياءالدين عراقى (مدفون در اراك) و سيد مصطفى محسنى اراكى فرا گرفت در ادامه در درس خارج فقه و اصول آيت الله شيخ عبدالكريم حائرى يزدى شركت جسته و به درجات عاليه علمى نائل آمد.

۱ مصاحبه نگارنده با آيت الله سيد محمد على كاظمينى بروجردى.

پس از مهاجرت استادش به قم و تاسیس حوزه علمیه مبارکه قم، وی به زادگاهش بازگشت و در روستاها و شهرهای مختلف منطقه به تبلیغ، ارشاد و دیگر وظایف دینی پرداخت. وی از آیت الله مرعشی نجفی دارای اجازه بود.

از تألیفات او کتاب «کشکول ابطحی لرستانی» است که توسط نگارنده تصحیح و مأخذیابی شده و تعلیقاتی بر آن نگاشته شده است که ان شاء الله به همت نوه وی حجت الاسلام و المسلمین سید ابوالحسن موسوی نژاد ابطحی لرستانی به چاپ خواهد رسید.^۱

۸۹) میرزا محمد مهدی امیری جاپلقی (شاگرد و مجاز)

آیت الله میرزا مهدی امیری جاپلقی الیگودرزی، فرزند آیت الله میرزا محمد امیری در سال ۱۲۸۸ ش در روستای «ایوند» در اطراف الیگودرز به دنیا آمد. مقدمات را در زادگاه خود گذراند، سپس به قم مهاجرت نمود و در دروس سطح و خارج بزرگانی چون آیات: سید حسین طباطبایی بروجردی، سید محمد رضا گلپایگانی، سید شهاب الدین مرعشی نجفی، شرکت کرده و به مراتب عالییه رسید. وی همچنین از استادش آیت الله سید شهاب الدین مرعشی نجفی اجازه ای دریافت نمود.

سرانجام وی در شش دی ماه ۱۳۷۷ ش در ۹۰ سالگی دار فانی را وداع نموده و در قبرستان اطراف امام زاده شاه سید علی قم در خاک آرمید.^۲

۹۰) محمد مهدی روشن الشتری خرم آبادی (شاگرد و مجاز به اجازه در امور حسبه و روایت)

حجت الاسلام و المسلمین شیخ محمد مهدی روشن الشتری خرم آبادی فرزند شیخ مهرعلی روشن الشتری در سال ۱۳۲۵ ش در روستای «سراب شیخ علی» از توابع الشتر به دنیا آمد. تحصیلات مقدماتی و سطح را در خرم آباد نزد آیات: شیخ عباسعلی صادقی قهاره، شیخ فرج الله عباسی خرم آبادی، داوودی خرم آبادی و شهید سید اسدالله مدنی تبریزی آموخت. آنگاه برای تکمیل تحصیلات سطح و دوروس خارج به قم مهاجرت کرد و دروس بزرگانی

۱ مصاحبه نگارنده با حجت الاسلام و المسلمین سید ابوالحسن موسوی نژاد ابطحی.

۲ علمای لرستان بعد از آیت الله بروجردی، ج ۱۱، ص ۷۵-۹۲.

چون آیات: سید شهاب الدین مرعشی نجفی، سید ابوالفضل موسوی تبریزی، شیخ محسن دوزدوزانی تبریزی، شیخ زین العابدین بادکوبه‌ای و شیخ حسین نوری همدانی را درک به درجات عالیّه نائل آمد.

وی از مبارزین بسیار فعال سیاسی علیه رژیم طاغوت بود و پس از پیروزی انقلاب اسلامی نیز تاکنون فعالیتهای متعدد و مسئولیتهای مختلف داشته است. از او بیش از بیست جلد کتاب و مقاله در موضوعات مختلف تاریخ، مسائل سیاسی، اجتماعی و خاطرات می‌باشد.^۱

۹۱) محمد مهدی توکلی جاپلقی الیگودرزی (مجاز)

حجت الاسلام و المسلمین شیخ محمد مهدی توکلی جاپلقی الیگودرزی فرزند شیخ علی توکلی جاپلقی، تحصیلات مقدماتی خود را در زادگاهش فرا گرفت، آنگاه در قم دروس سطح و خارج را تکمیل کرده و از آیت الله مرعشی نجفی اجازه دریافت نمود. وی در قم سکنی نموده و تا آخر عمر، به امامت جماعت در یکی از مساجد شهر قم پرداخت.^۲

۹۲) محمد ولی بلند نظر الشتری (مجاز به اجازه امورحسیه و روایت)

آیت الله شیخ محمد ولی بلند نظر الشتری، که از علمای بزرگ و با تقوای شهر الشتر بشمار می‌آید، تحصیلات مقدمات و مقداری از سطح را در بروجرد نزد بزرگان آن دیار از جمله آیت الله سید حسین طباطبایی بروجردی آموخت، آنگاه به نجف اشرف مهاجرت کرده و محضر بسیاری از بزرگان به ویژه آیت الله سید ابوالحسن اصفهانی را درک و به مدارج بلند علمی دست یافت. وی همچنین موفق به اخذ اجازه از آیت الله سید شهاب الدین مرعشی نجفی گردید. آنگاه به زادگاه خود بازگشته و تاکنون که بیش از نود سال از عمر شریفش می‌گذرد، در زادگاه خود به تعلیم، تربیت، اقامه جماعت و تدریس اشتغال دارد.^۳

۱ مصاحبه نگارنده با حجت الاسلام شیخ محمد مهدی توکلی روشن الشتری خرم‌آبادی.

۲ کتابشناسی توصیفی آیت الله مرعشی نجفی، ص ۲۶۵.

۳ مصاحبه نگارنده با آیت الله شیخ محمد ولی بلند نظر الشتری.

۹۳) سید مجتبی مستجاب الدعوه قدغونی بروجردی (مجاز)

حجت الاسلام و المسلمین سید مجتبی مستجاب الدعوه بروجردی فرزند آیت الله سید مصطفی مستجاب الدعوه بروجردی در سال ۱۲۸۸ ش در بروجرد به دنیا آمد، اجدادش همگی از علمای آن بلاد بودند.

وی تحصیلات مقدماتی و سطح را در زادگاهش خدمت علمای بلاد آیات: پدر دانشمندش، شیخ محمد غروی بروجردی، میرزا لطف الله فقهی بروجردی، شیخ حسن کمره‌ای خاتمی بروجردی، شیخ بهاءالدین حجتی بروجردی و شیخ علی جواهری نجفی بروجردی آموخت و در ادامه سالیان متوالی در دروس خارج فقه و اصول آیت الله شیخ علی محمد نجفی ونایی بروجردی شرکت کرد.

وی بسیار مورد وثوق آیت الله سید حسین طباطبایی بروجردی بود و از مشایخ اجازه وی می توان از آیات: سید محسن حکیم، سید ابوالقاسم خویی سید حسین طباطبایی بروجردی، سید شهاب الدین مرعشی نجفی، سید محمد رضا گلپایگانی، سید عبدالهادی مرعشی نجفی و شیخ علی محمد نجفی ونایی بروجردی نام برد.

وی تا آخر عمر شریف به تبلیغ، تدریس و اقامه جماعت در بروجرد اشتغال داشت و تسلط بسیار زیادی در تراجم دانشمندان لرستان و به ویژه علمای خاندان خود داشت. او در ۱۶ مرداد ماه سال ۱۳۷۱ ش در بروجرد دار فانی را وداع و در قبرستان جهان‌آباد در خاک آرمید.^۱

۹۴) مجتبی نجفی ونایی بروجردی (مجاز به اجازه امورحسبیه)

حجت الاسلام شیخ مجتبی ونایی بروجردی فرزند آیت الله شیخ علی محمد نجفی ونایی بروجردی در سال ۱۳۱۵ ش در نجف اشرف به دنیا آمد. دروس مقدمات را در زادگاه خود نزد پدر دانشمند و آیت الله شیخ مجتبی لنکرانی آموخت، آنگاه همراه پدر به بروجرد آمد و پس از چندی برای ادامه تحصیلات به مشهد مقدس و قم مهاجرت نمود و دروس سطح خود را نزد بزرگانی همچون آیات: محمد علی مدرس افغانی، محمد فاضل لنکرانی، میرزا جواد تهرانی

۱ مصاحبه نگارنده با حجت الاسلام و المسلمین سید محمد جواد مستجاب الدعوه بروجردی.

و شهید سید اسدالله مدنی فرا گرفت و با حضور در دروس خارج فقه آیات: سید شهاب الدین مرعشی نجفی، سید محمد رضا گلپایگانی، سید حسین طباطبایی بروجردی و سید محمد هادی میلانی، تحصیلات خود را تکمیل کرد.

تألیفات عبارت اند از: ۱. اسوه اخلاق، ۲. بهشت و بهشتیان، ۳. جهنم و جهنمیان، ۴. فرشته روی زمین، ۵. تفسیر سوره جمعه و منافقین، ۶. سخن خدا با مؤمنین، ۷. فضائل و ردائل.^۱

۹۵) محسن کاوند بروجردی (مجاز)

حجت الاسلام و المسلمین شیخ محسن کاوند بروجردی در بروجرد به دنیا آمد. تحصیلات مقدمات و سطح را در زادگاه خود آموخت، آنگاه به قم مهاجرت کرد و در کنار تحصیل دروس خارج، به تدریس و اقامه جماعت پرداخت و در ایام تبلیغ به زادگاه خود می‌رفت. او دارای اجازات متعدد و فراوان از بسیاری از مراجع و بزرگان وقت بود. سرانجام وی در سال ۱۳۹۵ ش در قم دار فانی را وداع گفت و در آنجا مدفون شد.^۲

۹۶) ماشاء الله الشتری خرم آبادی (مجاز)

آیت الله شیخ ماشاء الله الشتری کوهدهشتی خرم آبادی از علمای بنام استان لرستان و شهر کوهدهشت بود که بنا بر درخواست آیت الله حاج آقا روح الله کمالوند خرم آبادی در کوهدهشت اقامت گزید و تا آخر عمر خویش به تبلیغ، تدریس و انجام امور دینی پرداخت. وی از آیت الله سید شهاب الدین مرعشی نجفی دارای اجازه‌ای به تاریخ ۷ صفر ۱۳۸۲ ق بود.^۳

۹۷) ماشاء الله رضائی خرم آبادی (مجاز)

حجت الاسلام و المسلمین شیخ ماشاء الله رضائی خرم آبادی از فضلاء حوزه علمیه خرم آباد بود و اجازه‌ای از آیت الله مرعشی نجفی، به تاریخ ۷ صفر ۱۳۷۲ ق دریافت کرده بود.^۴

۱ مصاحبه نگارنده با حجت الاسلام شیخ مجتبی ونایی بروجردی.

۲ علمای گمنام لرستان، ج ۱۴، ص ۱۲۳ - ۱۴۹.

۳ کتابشناسی توصیفی آیت الله مرعشی نجفی، ص ۲۴۹.

۴ همان، ص ۲۴۹.

۹۸) هادی خاتمی کمره‌ای بروجردی (شاگرد و مجاز)

این عالم و خطیب بزرگوار از شاگردان والدش آیت الله شیخ حسن خاتمی کمره‌ای بروجردی و آیات: شیخ محمد تقی مطهری بروجردی، سید محمد باقر سلطانی طباطبایی بروجردی، سید شهاب الدین مرعشی نجفی و سید عبدالله شیرازی، در درس سطح و خارج بود. وی اجازه ای از آیت الله مرعشی نجفی، به تاریخ ۱۴ شعبان ۱۳۸۳ ق دریافت کرده بود.

برخی آثار علمی وی عبارت است از: ۱. تاریخ تمدن اسلام و عرب، ۲. شرح نهج البلاغه، ۳. شرح حال پیامبر اکرم (ص) (۳ ج).

وی که در دوره‌های چهارم و پنجم مجلس شورای اسلامی نماینده مردم بروجرد بود، سرانجام در سال ۱۴۲۰ ق بر اثر سکته قلبی در بروجرد دارفانی را وداع و در همان شهر بخاک سپرده شد.^۱

۹۹) سید هاشم (شجاع) حسینی اشترینانی بروجردی (مجاز)

حجت الاسلام و المسلمین سید هاشم (شجاع) حسینی اشترینانی بروجردی فرزند سید عبدالصمد حسینی اشترینانی بروجردی، در سال ۱۳۱۹ ش در اشترینان به دنیا آمد. درس مقدمات و بخشی از سطح را در بروجرد نزد آیات: شیخ رحمة الله صاحب الزمانی بروجردی، شیخ محمد ابراهیم نجفی ونایی بروجردی، شیخ علی جواهری نجفی بروجردی، شیخ علی محمد نجفی ونایی بروجردی آموخت.

آنگاه به قم مهاجرت کرده و ادامه درس سطح و سپس خارج در معقول و منقول را از محضر آیات عظام: حاج آقا روح الله خمینی، شیخ یحیی انصاری شیرازی، شیخ یدالله دوزدوزانی تبریزی، شیخ غلام رضا صلواتی اراکی، شیخ علی مشکینی، شیخ حسین علی منتظری، میرزا هاشم آملی، شیخ ناصر مکارم شیرازی و شیخ جعفر سبحانی تبریزی فراگرفته و به درجات عالی علمی دست یافت.

از تألیفات وی است: ۱. تقریرات خارج فقه امام خمینی، ۲. تقریرات خارج فقه آیت الله شیخ علی محمد نجفی ونایی بروجردی، ۳. رساله‌ای در اخلاق، ۴. ولایت فقیه از دیدگاه

۱. علمای لرستان بعد از آیت الله العظمی بروجردی، ج ۱۳ ص ۳۲ - ۴۱.

علمای شیعه، ۵. ردی بر تصوف، ۶. مقدمه‌ای بر کتاب «المسائل العددیه». وی هم اکنون از ائمه جماعت بروجرد و مدرسین حوزه علمیه «مدرسه نوربخش» آن شهر بشمار می رود.^۱

۱۰۰) یحیی ابوطالبی جاپلقی الیگودرزی (مجاز)

آیت الله شیخ یحیی ابوطالبی جاپلقی اراکی فرزند شیخ محمد صالح جاپلقی الیگودرزی و نوه آیت الله ملا ابوطالب جاپلقی کزازی، در یکی از روستاهای جاپلق به دنیا آمد. تحصیلات مقدماتی را در زادگاه خود نزد پدر آموخت، آنگاه عازم قم شد و از محضر علمی آیت الله سید محمد حجت کوهکمری تبریزی بهره های فراوانی برد. وی سپس به نجف اشرف مهاجرت کرده و در حوزه درسی آیت الله شیخ الشریعه اصفهانی حاضر شد و به خوشه چینی علوم پرداخت.

او در تاریخ ۲۰ جمادی الثانی سال ۱۳۸۰ ق از آیت الله مرعشی نجفی اجازه ای دریافت کرد.

از تألیفات وی می توان از مقدمه‌ای بر کتاب «افاضة القدير» تألیف استادش آیت الله شیخ الشریعه اصفهانی، نام برد.^۲

منابع

آیت زهد و توکل، زندگی نامه آیت الله شیخ محمدتقی مطهری بروجردی، نرجس سلیمانی بروجردی، انتشارات انصاریان، چاپ اول، سال ۱۳۹۶ ش، قم.
اقبال جاویدان، سید ابراهیم سجادی بروجردی، کاشان.
اسوه جهاد و منادی وحدت، زندگی نامه آیت الله سید محمد نقی شاهرخی خرم آبادی، میرزا علی سلیمانی بروجردی، انتشارات اندیشه و فرهنگ جاویدان، چاپ اول، سال ۱۳۹۵ ش، قم.

۱ مصاحبه نگارنده با حجت الاسلام سید هاشم حسینی اشترینانی.

۲ علمای گمنام لرستان، ج ۵، ص ۶۰ - ۶۵.

امیرالمؤمنین لیلۃ القدر است، میرزا علی سلیمانی بروجردی، انتشارات دارالتفسیر، چاپ
اول، سال ۱۳۹۱ ش، قم.

اختران فضیلت، ناصرالدین انصاری قمی، جلد اول، انتشارات دلیل ما، چاپ اول، سال
۱۳۸۸ ش، قم.

بر آستان خوبان، سید مهدی موسوی درودی، انتشارات منشور وحی، چاپ اول، سال
۱۳۸۹ ش، قم.

کتابشناسی توصیفی آیت الله العظمی مرعشی نجفی، سید محمود مرعشی نجفی،
انتشارات کتابخانه آیت الله مرعشی نجفی، سال ۱۳۸۲ ش، چاپ اول، قم.

گنجینه دانشمندان، محمد شریف رازی، جلد پنجم، چاپخانه پیروز، سال ۱۳۵۳ ش،
چاپ اول، قم.

گوهر معرفت، زندگی نامه آیت الله شیخ غلام رضا مولانا بروجردی، فاطمه سلیمانی
بروجردی، انتشارات خودنشر، چاپ اول، سال ۱۳۹۶ ش، قم.

علمای لرستان در شهرهای ایران، میرزا علی سلیمانی بروجردی، دوره بیست جلدی،
خطی.

علمای گمنام لرستان، میرزا علی سلیمانی بروجردی، دوره بیست جلدی، خطی.

علمای لرستان بعد از آیت الله العظمی بروجردی، میرزا علی سلیمانی بروجردی، دوره
بیست جلدی، خطی.

علمای در روشنائی تاریخ، محمد سیف زاده، انتشارات سیفا، سال ۱۳۹۲ ش، چاپ اول،
خرم آباد.

مصاحبه یا حجت الاسلام و المسلمین سید محمد جواد مستجابی بروجردی

مصاحبه با حجت الاسلام و المسلمین شیخ محمد مهدی روشن الشتری،

مصاحبه با آیت الله سید محمد علی اعرجی کاظمینی بروجردی.

مصاحبه با حجت الاسلام و المسلمین شیخ مجتبی نجفی ونایی بروجردی.

مصاحبه با آیت الله دکتر شیخ احمد احمدی ملایری.

- مصاحبه با حجت الاسلام و المسلمین سید عنایت الله علوی خوانساری الیگودرزی.
- مصاحبه با حجت الاسلام و المسلمین سید هاشم حسینی اشترینانی بروجردی.
- مصاحبه با دکتر سید محمدباقر احمدی طباطبایی بروجردی.
- مصاحبه با حجت الاسلام و المسلمین سید ابوالحسن موسوی نژاد ابطحی لرستانی.
- مصاحبه با حجت الاسلام و المسلمین سید شکرالله طاهری خرم آبادی.
- مصاحبه با حجت الاسلام و المسلمین شیخ شکرالله حسینی بروجردی.
- مصاحبه با آیت الله سید فاضل میرنظامی موسوی درودی.
- مصاحبه با آیت الله شیخ علی آل کاظمی نورآبادی لرستانی.
- مصاحبه با آقای نظری خواهر زاده آیت الله شیخ علی بابایی پل دختری خرم آبادی.
- مصاحبه با فرزند حجت الاسلام و المسلمین سید غلام رضا موسوی اشترینانی.
- مصاحبه با سید محمد حسین امامی الیگودرزی.
- مصاحبه با حجت الاسلام و المسلمین سید حسن نجفی هرسینی کرمانشاهی.
- مصاحبه با آیت الله شیخ محمد روزبهانی گلزردی بروجردی.
- مصاحبه با حجت الاسلام و المسلمین غلامرضا محمودیان بیان الواعظین بروجردی.
- مصاحبه با آیت الله شیخ محمدولی بلندنظر الشتری.
- مصاحبه با حجت الاسلام و المسلمین شیخ محمد حجتی هرسینی کرمانشاهی.

